Nr. 40 * 1950 m. spalio 5 d.

EINA 35 metai

DIRVA ★★★ THE FIELD

Atsk. Nr 8 centai

October 5, 1950 * No. 40

The Ohio War History Commission Ohio State Museum

MŪSŲ VISUOMENĖJ

ALT Sąjungos Tarybos konferencija

Kitą šeštadienį ir sekmadienį, spalių 14 ir 15 dieną, šaukiama Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos Tarybos konferencija. Tai bus kiek praplėstas Sąjungos Tarybos posėdis, kadangi į jį kviečiami taip pat ir skyrių pirmininkai bei kiti veiklesnieji skyrių nariai, kuriuos skyriai parinks konferencijoj dalyvauti.

Šios konferencijos tikslas yra ne tik apsvarstyti bėgamuosius organizacinius reikalus, bet taip pat ir pareikšti nusistatymą dabar ypatingai gyvai mūsų visuomenėje svarstomais klausimais būtent — dėl Pasaulio Lietuvių Bendruomenės kūrimo ir Amerikoj gyvenančių lietuvių į ją įsiliejimo bei atitinkamo susitvarkymo o taip pat ir dėl Amerikos Lietuvių Tarybos veiklos.

Pirmuoju klausimu konferencijai teks nuspręsti, koks turi būti oficialus sąjungos nusistatymas dėl Pasaulinės Lietuvių Bendruomenės kūrimo ir dėl jos įgyvendinimo būdo Amerikos lietuvių visuomenėje. Antruoju klausimu konferencijai teks pasisakyti ar Sąjunga turi pasitenkinti Amerikos Lietuvių Tarybos veikimu tokiu, koks jis yra, ar ji turi kokių pasiūlymų tam veikimui pagerinti bei patikslinti.

Žinoma, konferencijoj bus svarstoma ir artimiausio laiko Sąjungos veikimo programa, o taip pat jau turės būti paskirtas laikas ir vieta ateinančių metų Sąjungos seimui.

Konferencija prasidės spalio 14 d. 12:00 val. dieną. Ji bus New Yorke, Hotel Statler, 129-je konferencijų patalpoje.

Pasirengimai ateičiai

Rugsėjo mėn. Bostone įvyko Lietuvos ūkio atstatymo studijų komisijos posėdis. Tai yra viena iš komisijų, kurių uždavinys yra padaryti viską, kad atėjusi Lietuvos laisvės valanda neužkluptų visai be pasiruošimo. Tiesa, negalima tikėtis, kad toli nuo tėvynės jos atstatymo planai būtų visiškai tinkamai vykdyti bet apgalvoti visas galimybes ir pasirengti taip, kad nereiktų nesąmoningai graibstytis, nuo ko čia dabar pradėjus, — būtinai reikia. Ši komisija kaip tik ir svarsto visus klausimus, kurie kils ar gali kilti, Lietuvai atgavus laisvę krašto ūkio atstatymo srityje.

Komisija skaitosi su galimybe, kad Lietuvos išsilaisvinimo iš rusų okupacijos metu Europa gali atrodyti kiek kitaip nei buvo prieš paskutinį karą. Dabar daug kalbama apie Europos Sąjungą ar net Jungtines Europos valstybes. To sumanymo jau ir užuomazga yra. Lietuva tada irgi turėtų būti ne taip nepriklausoma, kaip buvo anksčiau, bet tokios Europos Sąjungos ar Jungtinių Europos valstybių narys.

Ryšium su tuo kyla klausimas, ar tokioje suvienytoje Europoje pasiliktų ir įsigalėtų liberalinė ar socialistinė ūkio sistema. Prie to tektų atitinkamai taikytis. Komisija stengiasi jau dabar apgalvoti, kaip turėtų būti tvarkomasi ir vienokiu ir kitokiu atveju.

Komisija galvoja taip pat ir apie žemės ūkio ne tik atstatymą, bet taip pat ir apie ūkininkavimo būdų patobulinimą, kad galima būtų atlaikyti pažangesniųjų agrarinių kraštų konkurenciją. Taip pat studijuojamas ir pramonės klausimas — kiek ir kaip jos Lietuvoje ateityje būtų galima sukurti. Turima galvoje, kad savo pramonės neturį kraštai visada ekonomiškai nukenčia. Pramoninai kraštai paprastai turtėja artojų kraštų sąskaiton. Todėl dabar svetur pramonės ir technikos srityje dirbantieji lietuviai raginami rūpintis ne tik sau pragyvenimo užsidirbimu, bet ir studijuoti tas šakas, kuriose dirba, kad galėtų tas žinias vėliau savo krašte atitinkamai pritaikinti.

Visi, ypač atitinkami specialistai raginami apgalvoti ir spaudoje panagrinėti, kokio sutvarkymo turėtumėm siekti Lietuvoje šiais klausimais: verslo ir įmonių formos; prekybos atstovavimas užsieniuose; nuosavybės atstatymas; be savininkų likusių turtų klausimas; valstybės, privačios iniciatyvos ir kooperatyvų vaidmuo versluose ir prekyboje; užsienio prekybos balansavimas; prekybininkų paruošimas; prekybinės sąskaitybos standartizavimas; verslo įmonių ūkinė kontrolė; prekybiniai santykiai tarp Lietuvos ir JAV; Amerikos lietuvių įsijungimas į Lietuvos ūkį; karo nuostolių išlyginimas ir kt.

Šiuos ir kitus klausimus svarsto minėtoji komisija. Bet kuo platesnis tų klausimų pasvarstymas spaudoje irgi būtų naudingas. Jei kam ir atrodytų, jog tai nerealus darbas, kol išsilaisvinimo iš okupacijos valanda Lietuvai dar nežinoma, bet reikia atminti, kad tai valandai atėjus bus nebe laikas apie tai galvoti, nes tada tai būtų tik šunų lakinimas, kada jau reikia medžioti.

Kas dabar bus Korėjoj

Pietiečiai jau 50 mylių už 38 paralėlės. — Kita Jungtinių Tautų kariuomenė dar nežengia per tą liniją. — Šiauriečių armija paslaptingai dingo. — Lėktuvai naikina karines vilkstines, ateinančias "nežinia iš kur". — Diplomatai dar derasi.

Pereito sekmadienio kai kuriuose laikraščiuose vėl pasirodė Korėjos žemėlapis, kuriame Korėjos pusiausalis, kaip ir seniau, perskirtas tiesia linija, garsiąja "38 paralele". Tie žemėlapiai rodė, kad visa ligšiolinė Pietinės Korėjos respublika yra išvaduota nuo įsibrovėlių ir jie jau išvaryti "į savo kiemą".

Iš tikrųjų taip nėra. Sekmadienį Mac Arthuras per radijo stotis, keturiomis svarbesnėmis Korėjos tarmėmis paskelbė reikalavimą komunistų armijai tuojau pasiduoti, atiduoti ginklus ir paimtus belaisvius pristatyti į tas vietas, kurias jis nurodys. Tas reikalavimas taip pat buvo atspausdintas lapeliuose ir išmėtytas iš lėktuvų po visą šiaurinę Korėją, kur tik manoma gali būti šiauriečių kariuomenės.

Bet 15 minučių prieš to reikalavimo paskelbimą jau buvo nutarta, kad prie senosios demarkacinės linijos, kuri skyrė Korėją į dvi dalis, nebus sustota. Ir pietinės Korėjos kariuomenės dalis netrukus tą liniją peržengė ties rytiniu Korėjos krantu. Dabar pietiečiai jau yra nuėję per 50 mylių į šiaurę nuo linijos, jau pasiekė Kosango miestą, bet pasipriešinimo ligi šiol nesutiko.

Tuo tarpu nei amerikiečiai, nei kiti tos linijos ne tik neperėjo, bet beveik niekur jos nei nepriėjo, nors vietomis jau yra visai arti prie jos. Pusiausalio viduryje tebėra dar gilus išlenkimas į pietus, kuriame dar gali būti ir kartais sutinkama įsiveržėlių dalinių, kurie tačiau yra pakrikę ir didesnių kovų su jais jau nebeįvyksta.

Jungtinių Tautų kariniai daliniai nežengia per tą liniją ne todėl, kad negalėtų, bet nesiskubina, nes laukia aiškesnio nusistatymo iš savo viršininkų, tai yra iš paties Jungtinių Tautų visuotinio susirinkimo. Tik lėktuvai dalyvauja pietiečių armijos veiksmuose, juos paremdami ir žvalgydami kelią. Taip pat ir kelios dešimtys amerikiečių karinių patarėjų žygiuoja drauge su pietiečių armija.

Keisčiausias dalykas yra tas, kad šiauriečių pasipriešinimas dingo taip labai staigiai. Net ir atkirstoji armija, kurios, kaip spėjama, galėjo būti iki 100,000, taip pat "išgaravo, kaip kamparas". Vos 3,000 buvo suimta vienoje vietoje ir keletas ar keliolika mažų būrelių kitur. Pats generolas Mac Arthur sako, kad tokio staigaus priešo dingimo jam dar niekad netekę sutikti... Kas atsitiko? Manoma, kad didelė dalis apsuptųjų numetė ginklus (jų daug pamestų randama), persivilko civiliniais drabužiais ir pasislėpė, stengdamiesi tyliai parkeliauti namo. Aiškinama taip pat, kad šiauriečių kariuomenė buvo gerai parengta tiktai puolimui, bet visiškai neturėjo atsitraukimo planų ir todėl taip pakriko, kai gavo numatytą smūgį. Bet taip pat manoma, kad šitas staigus dingimas irgi yra tam tikras planas — pereiti į partizaninį karą, kuriam bent ginklais pagalba nesulaikomai gali ateiti iš Mandžūrijos — Kinijos per plačius ir tankius pasienio miškus.

Reikalavimas pasiduoti liko be atsakymo.

Tuo tarpu buvusios pastebėtos ilgos vilkstinės (sako, net iki 100 mylių ilgumo...) Mandžūrijoj, slenkančios Korėjos link. Neišaiškinta, ar tai kiniečių kariuomenė, ar tik karinė medžiaga. Tos ar kitos vilkstinės dalis lėktuvai pastebėjo jau Korėjoje ir čia jas puolė. Antradienį (Korėjos laiku tai buvo jau trečiadienį nes ten laikrodis rodo 15 valandų daugiau, kaip New Yorke ar Clevelande ir 16 valandų daugiau kaip Chicagoj) lėktuvai sunaikino apie 85 sunkvežimius iš tų vilkstinių. Šiauriečių radijas skelbia, kad jų kariuomenė traukiasi, rengdamosi naujiems uždaviniams. Apie pasidavimo reikalavimą visai neužsimena.

Du projektai

Jungtinių Tautų susirinkime aštuonių valstybių atstovų komisija siūlo, kad šiauriečių kariuomenė turi būti nuginkluota, šiaurinė Korėja okupuota ir po to būtų įvykdyti rinkimai JTO komisijos priežiūroje, sujungiant Korėją į vieną respubliką. Rusų bloko pasiūlymas — kad tuojau būtų atitraukta svetima kariuomenė iš Korėjos, kad iki Korėjos sujungimo ligšiolinės Korėjos dalys būtų administruojamos atskirai. Ir jie sutinka, kad rinkimai būtų JTO komisijos priežiūroje, bet toj komisijoj turi būti ne tik Rusijos, bet ir raudonosios Kinijos atstovas.

Indijos delegacija bando sujungti tuos planus, nors dauguma remia pirmąjį. Siūlo dar duoti laiką iki spalio 10 ar 15 dienos šiauriečiams apsispręsti, ar jie sutinka sustoti kariavę. Jei ne, tada ir Indijos delegacija sutinka, kad reiks priversti pasiduoti. JTO kariuomenės iš Korėjos pasitraukimui ir ji nepritaria, nes tada galėtų prasidėti vėl viskas iš pradžios... Bet siūlo, kad į šiaurinę dalį JTO kariuomenė neitų. Numatomos didelės diskusijos.

Amerikos pulkininkas Ryan, prieš 30 metų buvęs Lietuvoj, kaip Amerikos Raudonojo Kryžiaus misijos vadovas ir padaręs Lietuvai daug gera. Atsiminimus apie tai 3-me puslapyje rašo gen. V. Nagius

Antikomunistinio įstatymo vykdymas

Antikomunistinį įstatymą jau rengiasi vykdyti. Netrukus turi būti paskirtas specialus komitetas, kuris sudarys naują komunistinių ir "pakeleivingų" organizacijų sąrašą. Jame turės būti nustatyta, kurių organizacijų visi nariai, kurių tik valdybos turės registruotis. Tam tikslui sudaromas gana didelis štabas su skyriais po visą kraštą.

Komunistai jau pareiškė per savo spaudą, kad geruoju jie nesiregistruosią. Manoma, kad tik per teismą juos gali priversti tai daryti, o bylos teismuose galinčios užtrukti iki 2 ar net 4 metų...

Prezidentas, kaip vyriausias karinių pajėgų viršininkas, sako, nesiskubinsiąs vykdyti tos įstatymo dalies, kuri reikalauja paskelbti sąrašą visų karinių įmonių, į kurias draudžiama priimti dirbti komunistus. Sako, toks sąrašas, su vietovių nurodymu (taip įstatyme numatyta...), būtų puikus vadovėlis visiems šnipams.

Jau dabar daromi įvairūs žygiai, kad šis įstatymas kitoj sesijoj būtų pakeistas. Kongreso rekorduose jau išspausdintas kitas įstatymo projektas, kuris bus siūlomas naujam Kongresui priimti, atšaukus dabartinį, dar nepradėtą vykdyti įstatymą. Tas projektas yra siūlomas Missouri konkresmano Cannon. Jame paliekama daug nuostatų iš dabartinio įstatymo, net sustiprinami nuostatai apie internavimą, apie kovą su šnipinėjimu ir sabotažu, bet nebenumatoma karinių įmonių sąrašo paskelbimo ir nenumatoma privalomos registracijos.

Bet labai abejojama, ar kas išeis iš tų pastangų, turint galvoje dabartines nuotaikas komunistų atžvilgiu. Juk Taft - Hartley darbo įstatymo atšaukimas irgi buvo vienas iš svarbiausių rinkiminės programos punktų 1948 metais, o per dvejus metus nieko nebuvo padaryta, nors demokratai ir turėjo kongrese daugumą.

TRUMPAI KALBANT

▼ Iš rytinės Vokietijos į vakarinę buvo atsiųsta 30,000 išmokslintų agitatorių, kurie pereitą sekmadienį bandė sukelti riaušes ("taikos demonstracijas") keliolikoj vakarinės Vokietijos miestų, tačiau policija greit juos sutvarkė. Tik Hamburge įvyko didesnės riaušės, kur sužeista keliolika policininkų. Suimta apie 1,500 komunistų.

▼ Lenkijos egzilinės vyriausybės ministru pirmininku, vietoj neseniai mirusio Tadeusz Tomaszevski, paskirtas generolas Romanas Odzierzynski. Paskyrė Lenkijos prezidento pareigas einąs Augustas Zaleskis.

▼ Nacinės Vokietijos radijo komentatorius Hans Fritsche iš darbo stovyklos, kur turėjo išbūti 9 metus, jau paleistas, kaip pavyzdingai užsilaikęs.

▼ Kanada panaikino savo valiutos kontrolę tarptautinėj apyvartoj. Kanados doleris vėl sustiprėjo ir manoma, kad jo vertė greit vėl susilygins su JAV doleriu.

▼ Europos laikraščiai skelbia, kad sovietai į Albaniją yra pasiuntę labai didelius kiekius naujausios amunicijos ir įvairiom specialiom pareigom kelius šimtus komunistinių poiltrukų.

▼ Henry Wallace parašė laišką Maocetungui, komunistinės Kinijos vyriausybės galvai, kuriame ragina jį vengti vergiško paklusnumo Maskvai ir daugiau atkreipti dėmesio į Amerikos draugiškumą Kinijai.

▼ Prezidentas Trumanas suteikė aukščiausį karinio pasižymėjimo žymenį generolui W. F. Dean, kuris dingo liepos mėnesį Taižano gynimo metu. Yra gandų, kad jis patekęs į nelaisvę bet tie gandai tuo tarpu nepatvirtinti.

▼ Anglija sudarė prekybos sutartį su Vakarų Vokietija vieno biliono dolerių sumai.

▼ Brazilija ir Olandija išrinktos į Saugumo Tarybą. Tuo tarpu dar rinkimai svyruoja dėl trečio išrinktino nario: Turkijos ar Libano.

▼ Generolas Mac Arthur pats asmeniškai Seulą perdavė Korėjos prezidentui Rhee, kuris vėl su vyriausybe atvyko į sostinę.

▼ Indonezija priimta į Jungtinių Tautų Organizaciją. Dabar JTO turi lygiai 60 narių.

▼ Generolas Bradley pranešė, kad Vakarų Europos gynimo planas jau parengtas.

▼ Jugoslavijoj dėl sausrų buvo blogas derlius. Duonos normos sumažintos 10%. Žiemą ir ypač pavasarį gresia didelis maisto trūkumas.

▼ Korėja reikalaus, kad JOT pasirūpintų nubausti karo kaltininkus, išimti šiaurinę Korėją iš sovietų kontrolės ir laikyti visą Korėją tarptautinės policijos globoj, ligi ji pati galės save apsaugoti.

▼ Čekoslovakijoj uždrausta viešuose pasirodymuose groti amerikiečių muziką.

NUTARĖ KVIESTI
Kinijos komunistus tartis dėl Formozos

Saugumo Taryba nutarė kviesti komunistinės Kinijos vyriausybę dalyvauti diskusijose dėl Formozos, kurios numatomos šio mėnesio viduryje. Pažymėtina, kad šis nutarimas pradžioj buvo likęs nepriimtas dėl Jugoslavijos delegato klaidos, kuris savo laiku nepakėlė rankos, manydamas, kad ir be jo balso nutarimas bus priimtas... Padėties nebebuvo galima kitaip pakeisti, kaip tik kitą dieną įnešant naują rezoliuciją, kuri iš esmės buvo ta pati, tik tuo skirtumu, kad vietoj "kviesti spalio 15 dienai" buvo įrašyta "spalio 12-tai"... Už tą "naują rezoliuciją balsavo ir Jugoslavijos atstovas ir tuo būdu susidarė 7 balsai. JAV delegatas balsavo prieš tą rezoliuciją, bet pareiškė, kad JAV nedarė tuo klausimu jokios įtakos kitoms delegacijoms.

ŠIOJE ŠALYJE

NEW YORKE prasidėjo sustiprinta kova su korupcija. Paskirtas naujas policijos viršininkas — Murphy, buvęs prokuroras Alger Hiss byloje.

Pirmą savo pareigų ėjimo dieną jis padarė 306 pakeitimus New Yorko policijoje ir 17 aukštesniųjų pareigūnų iškvietė aiškintis prisiekusiųjų teisme. Visa tai vyksta dėl paaiškėjusio policijos bendradarbiavimo su įvairiais "gembleriais". Taip pat perduodama teismui byla apie statybinių medžiagų New Yorko mokykloms pardavimą už milionus dolerių be varžytynių. Įstatymai reikalauja, kad medžiagos būtų perkamos, surinkus įvairius pasiūlymus, jeigu perkama daugiau kaip už 200 dolerių. Bet atitinkami pareigūnai užsakymus suskaldydavo į kelias dalis ir tuo apeidavo įstatymą. Pavyzdžiui, perka dažų už 800 dolerių ir siunčia tai pačiai įmonei tą pačią dieną keturis atskirus užsakymus, kiekvienas po $198.75. Tardymas toje byloje buvo daromas ištisus metus.

•

KAINŲ IR ALGŲ kontrolė galinti būti netrukus įvesta — net šiomis dienomis, nes prezidentas esąs jau pasirinkęs viršininką tos kontrolės įstaigai — Cyrus S. Ching. Bet nežinia, kaip bus išspręstas tas klausimas, kad kainos nuo Korėjos karo pradžios labai smarkiai pakilo, o atlyginimai daugumoje pasiliko nepajudinti.

•

GASOLINO automobiliams būsią pakankamai, tačiau geresniųjų rūšių ("oktano") pardavinėjimas civiliams būsiąs sulaikytas.

•

ELEKTROS ENERGIJAI gaminti iš atominės energijos būdas esąs atrastas jau prieš 2-3 metus. Dabar tai yra oficialiai pranešta. Tačiau dar nematyti, ar tas būdas bus greit naudojamas praktikoje.

•

PER PUSMETĮ numatoma į armiją pašaukti dar 300,000 vyrų. Būsią pašaukta į kariuomenę taip pat 2,500 gydytojų ir 1,400 dentistų.

•

LOWETT, buvęs Valstybės Departamento pasekretoris, kurio žinioje buvo ir rytinės Europos reikalai ir kuris prieš kiek laiko buvo iš tų pareigų pasitraukęs, dabar paskirtas Apsaugos sekretoriaus padėjėju.

•

TRUMANO BIOGRAFIJOJ, kurią parašė biografas Daniel ir neseniai išleido, yra minima, esą Trumanas pasakęs, kad Byrnes, būdamas Valst. Sekretorium, labai silpnai pasirodęs. Byrnes, į tai atsiliepdamas, atsikirto: "Aš palieku jį (Trumaną) jūreiviams, kuriuos jis įžeidė"...

LIETUVIŲ POLITINIS
Klubas Clevelande

pereitą sekmadienį surengė viešą susirinkimą, kuriame kalbėjo atstovai Kongrese — Frances P. Bolton ir George Bender. Be to gauta sveikinimo telegrama nuo senatoriaus Tafto ir kongresmano M. Feighan. Klubo vardu kalbėjęs J. Smetona pareiškė, kartodamas vieno rašytojo žodžius: "Duokit man keletą draugų ir keletą gerų knygų — daugiau man nieko nereikia". Ir mums, sako, reikia knygų, kurios gerai aprašytų mūsų tautos tragediją, ir draugų, kurie padėtų iš tos tragedijos išsikasti. Svečiai, kurie apsilankė šiame susirinkime yra vieni iš tokių draugų. Jei jie pasiliks įtakingose vietose, tai geriau galės mums padėti. O jei mes juos tuo tikslu paremsim, tai drąsiau galėsim ir paklausti, ką jie daro, kad mums padėtų.

KAS ir KUR

● Bostone įsikūrė rašytojų klubas. Į klubą sutraukti įvairių sričių menininkai ir mokslininkai. Valdybą sudaro: Faustas Kirša, Marija Gimbutienė, Stasys Lušys, Stasys Santvaras ir Jurgis Okunis.

● Baleto artistė T. Babuškinaitė, gyvenanti Bostone, pakviesta į Stanley Brown baleto studiją dėstyti klasikinius šokius.

● Bostone einąs katalikų laikraštis Darbininkas perduodamas leisti vienuoliams prančiškonams.

● Kunigų Vienybė, posėdžiavus rugsėjo 28 d. Pittsburghe, išrinko tą pačią valdybą: K. Vasys — pirmininkas, L. Pečiukevičius — sekretorius ir E. Daumantas — kasininkas.

● Rugsėjo mėn. viduryje lietuvių, latvių ir estų bendruomenių atstovai lankėsi Bonnoje ir tarėsi su Vokietijos pabėgėlių reikalams aukštais pareigūnais. Lietuviams atstovavo bendruomenės pirmininkas Pr. Zundė. Kalbėjosi apie tremtinių įkurdinimo galimybes Vokietijoje.

● Belgijoje gyvenančių lietuvių metinis suvažiavimas įvyks gruodžio mėn. 3 d., Lieže.

● Kan. F. Kapočius pranešė, kad Vokietijoje liekančių lietuvių katalikų dvasinius reikalus tvarkys 14 pasiliekančių kunigų. Pats kan. F. Kapočius emigruosiąs į JAV.

● Rugsėjo 23 d. Kentucky valstybėj mirė dr. J. Usas, buvęs Lietuvos kariuomenės pulkininkas ir ausų, nosies ir gerklės specialistas.

● Lietuvių Kelias skelbia, kad artimiausiu laiku Brooklyne, N. Y., bus pradėtas leisti naujas lietuviškas dienraštis.

● Heilbronno lietuviai (anksčiau gyvenę Schw. Gmuend) perkelti į Pforzheimą. Kuriasi labai blogose sąlygose. Pasiekiami šiuo adresu: (17a) Pforzheim, Buchenberg Kazerne.

● Maskvai įsakius visuose pavergtuose kraštuose iš mažų kolektyvinių ūkių susijungti į didelius, "savanoriškas" jungimasis jau plačiai vykdomas ir Lietuvoje.

● Lietuvių Kultūros Fondo Australijoje iniciatyva, ten steigiamas Mindaugo vardo aukštųjų mokslų institutas. Šis institutas organizuos ir derins Australijoje gyvenančių lietuvių švietimą ir auklėjimą.

● Chicagoje pradėta sunkti pirmoji lietuvių kalba garsinė filma, pavadinta **Mažojo žmogaus gyvenimas.** Filmos scenariumi panaudota Kazio Binkio Generalinė Repeticija. Scenariumui pritaikė St. Pilka ir Bruno Vešota. Filmą režisuoja Bruno Vešota. Esą filmos reikalams jau išleista 15,000 dolerių.

● Montrealyje, Kanadoje, lietuviai, latviai ir estai spalių m 29 d. rengia koncertą. Kiekviena tauta pasirodys su savo stipriausias dainininkais ir muzikais. Kiekvienos tautybės programa truks po 45 minutes.

● Chicagoje, Oak Park ligoninėje, sulaukęs tik 47 metų amžiaus, širdies liga mirė iš tremties atvykęs prof. J. Elvikis Tai buvo vienas iš geriausių vidaus ligų specialistas.

● Hamilton, Kanadoje, atkurtas dramos mėgėjų būrelis suvaidino veikalą Vincas Kudirka.

● Dr. V. Ingelevičius, ilgametis L. R. Kr. darbuotojas, gyvena Brooklyne, išlaikė anglų kalbos egzaminus ir ruošiasi gydytojo egzaminams.

Pakvietimas užsirašyti Lietuvių Naujienas.

Sieninis Kalendorius 1951 m. Free

Skaityk ir garsinkis Lietuvių Naujienose, paveiksluotas 32-jų puslapių mėnesinis žurnalas. Įsteigtas 1938 m.

Prenumeratos kaina 1 metui $2.00; 3 metams $5.00. Adresuok:

LIETUVIU NAUJIENOS
332 N. 6th St., Philadelphia 6, Pa.

SLA PROBLEMOS

Paslaptingoji Ponia Konstitucija

Konstitucija — dabartiniame SLA veikėjų žodyne labai dažnai vartojamas žodis. Apgailestaujant reikia pripažinti, kad daugelis tą žodį gana dažnai taria su tam tikru pašaipos atspalviu balse...

Kodėl? Rodos, daugiausiai todėl, kad SLA viršininkai daugelį pasiūlymų atremia, taip sakant "flatly", tik dviem žodeliais: "konstitucija neleidžia!" O kai dėl viršininkų kokio veiksmo nariai paabejoja, tai jiems irgi atsakymas trumpas: "konstitucija reikalauja!"

Aš manau, jog niekas neturi faktų, kuriais galėtų įrodyti, kad SLA viršininkai kada nors nepamatuotai prisidengė konstitucijos autoritetu. Bet vis dėlto tas dažnas atsišaudymas konstitucijos vardu daugeliui sukelia tam tikrą įtarimą: "O paibeliai gi žino, ką ta konstitucija draudžia, ir ką leidžia... Kaip jie nori, taip ir pasako!"

Todėl nenuostabu, kad daugelis susilaiko nuo kokių nors sumanymų iškėlimo. Reikšmingai numoja ranka ir šyptelėję sako:

— Ko ten lysi, vis vien su konstitucija gausi per nosį!...

Arba:

— Kaip jie sakys, taip ir nutarsim... Pasakys, kad konstitucija reikalauja, ir kaip tu ten tada pasipriešinsi!

Buvo juokdarių, kurie prieš vadovybės rinkimus net taip pasiguodė:

— Et, kam čia dar galvoti apie naujus kandidatus... Vis vien konstitucija neleis kitų išrinkti...

* *

Aišku, kad tokios kalbos yra grynas nesusipratimas. Tikriau sakant, taip kalbančių apsileidimo ženklas. Nario, ypač organizacijos veikėjo, niekas gi negali taip kvailai už nosies vedžioti. Jis gi pats gali pasižiūrėti, į organizacijos konstitucija ir rasti, ką ji draudžia, ką leidžia ir ką liepia.

Bet... yra didelių pasiteisinimų tiems, kurie sakosi, kad nežino, kas yra jų organizacijos konstitucijoj pasakyta.

SLA konstitucijos ir kitu organizacinių įstatų paskutinis leidinys yra atspausdintas lygiai prieš 10 metų, būtent, 1940 metais.

Tai yra 138 puslapių knygelė, atspausdinta smulkiomis raidėmis. Jei tą turinį reikėtų išspausdinti Dirvoje, tokiomis raidėmis, kaip šis straipsnis, tai būtų pilni 12 puslapių, arba pusantro Dirvos numerio — be jokių kitų straipsnių ir skelbimų. Nei viena pasaulyje esanti valstybė tokios didelės konstitucijos neturi!

Na, tai jau vien dėl to nenuostabu, kad narių dauguma nepajėgia joje kaip reikiant susivaikyti.

Antra — ta konstitucija parašyta angliškai. Nors kalba, ypač organizacinėje dalyje, laimei, nėra tokia, kaip Amerikos įstatymų kalba, kurios net kai kurie senatoriai skundžiasi negalį suprasti (?), bet vis dėlto daugelis narių, ne tik naujųjų, o kaip tik ir senųjų, kai kurių dalykų neįkanda, dalis net ir visiškai nesupranta.

Trečia — per dešimtį metų seimuose jau buvo priimta visa eilė pakeitimų, kurių turinį retas kas po ranka teturi. Dr. Vinikas paskutiniame seime pastebėjo, jog apie trečdalis, jei ne daugiau, išspausdintojo konstitucijos teksto jau yra pakeista.

Šitaip esant, nėra ko stebėtis, kad visame susivienijime gal tik vienas dr. Vinikas ir yra SLA konstitucijos žinovas. Bet ir jam kartais esti keblumų susigaudyti pakeitimų rezginyje... Kai kyla klausimas, ar konstitucija tą ir tą leidžia, dažnai visų akys krypsta į dr. Viniką. Jis paaiškina. Kartais greit, kartais gerokai pasiknisęs raštuose.

Argi galima pykti ant paprastų narių, jei jiems kartais kipšas ir pakiša piktą mintį, esą, SLA konstitucija tai... dr. Vinikas, nes ką jis pasako, tas ir konstitucija...

* *

Jau nebe pirmą kartą yra nutarta, kad reikia išleisti naują pataisytos konstitucijos laidą ir, be to, lietuvių kalba.

Bet tai yra didelis ir nepigus darbas. Greit po seimo nespėja to padaryti, o paskui vėl artėja seimas, vėl ateina pasiūlymai šį ar tą keisti, tai kaip čia dabar spausdinsi, kad tuoj po seimo vėl bus nebegeri...

Dėl lietuviškos laidos kita bėda. Kaip ir kas tiksliai viską išvers? Čia gi yra teisiniai dalykai. Pakreipsi žodelį ne taip, išeis visai kas kita... Kurio tada teksto laikytis — angliško ar lietuviško? Teismo ir valdžios įstaigos žiūrės tik į anglišką tekstą, o nariai, kurie žiūrės į lietuvišką, galės būti suklaidinti.

Štai ir problema: ar bespausdinti naują SLA konstitucijos laidą ir ypač, ar spausdinti ją lietuviškai?

Vis dėlto, jei nenorime, kad

(Perkelta į 6-tą pusl.)

Mes duodame ir iškeičiame Eagle Stamps

THE MAY CO.'S BASEMENT

51-as metinis sukaktuvinis išpardavimas

MOTERIMS, reguliariai nuo 2.99 iki 3.99,

Naujos rudeninės bliuzės

Šiek tiek pavyzdinių... šiek tiek ydingų

Puikus pasirinkimas medvilnės ir dirbtinio šilku bliuzių. Ryškių ir pastelinių spalvų. Ilgomis ir trumpomis rankovėmis. Dydžiai nuo 32 iki 40. Yra ir didesnių. toj pačioj grupėj.

Basement Sortswear Department

1.89

Specialiai 51-oms metinėms!
VYRAMS "Sa-Von" elastingos viršutinės

KOJINĖS

6 poros 1.79

Reguliaraus ilgio arba elastingais riešais, iš geriausios rūšies šukuotos medvilnės. Juodos, baltos, pilkos, tamsiai mėlynos arba rudos. Dydžiai nuo 10 iki 13. Šešių porų garantuotai gana 6 mėnesiams.

Basement Men's Furnishings Department

VAIKAMS , nuo 1.39 iki 1.69,,
FLANELETĖS PIŽAMOS IR MEGZTI NAKTINUKAI

Ir ydingos ir pirmos rūšies 79 c kiekvienas

Megzti naktinukai yra vienos dalies drauge su kojinėmis. Įvairių pastelinių spalvų pasirinkimas. Kai kurie gali būti truputį ydingi. Dydžiai nuo 2 iki 8. **Flaneletės pižamos** linksmais piešiniais. Minkštos, šiltos, vienos dalies berniukams ar mergaitėms. Reguliri vertė 1.39. Dyddžiai nuo 2 iki 8.

Basement Infants' and Kiddies' Department

EL DORADO

J. Švaistas

(Tęsinys iš pereito numerio)

Raudeniai buvo patekę maždaug į eilės vidurį, todėl negreit prisikasė. Kai atsivėrė lemiamos durys, Vytautas išvydo krūvas popierių ant stalų ir daug komisijos pareigūnų. Nuošaliau sėdėjo suoluose būrelis žmonių. "Tie jau nekošerni" — girdėjo praeidamas kalbant ir rodant į anuos. "Vadinasi, tikrai yra tokios kenksmingos oro bangos, kurios aplenkia laivą ir prie pat tikslo sustabdo žmones" — pamąstė Vytautas. Jis dar labiau pajuto šiurpulius ir kankinantį nervingumą.

Pagaliau pašaukė ir Raudenį prie stalų. Nieko šįkart nebeklausinėjo, tik vartė popierius ir atidžiai pažiūrėdavo į jį. Visas DyPy jau buvo popieriuose, fotografijose, rentgeno nuotraukose ir abiejų rankų atspauduose. Storiausia byla, o tų bylų — stirtos.

Raudeniui pasakė, kad tvarkoj ir parodė duris išeiti. Šiuo momentu jis tikrai apsidžiaugė. Atsileido visos gyslos ir palengvėjusia ranka nusišluostė šaltą prakaitą nuo kaktos.

— — — — — —

Galvodamas apie naują pasaulį, Raudenis aklai nepasitikėjo savo laime. Jis rengėsi ir lankė kursus, norėdamas išmokti bet kokio pritaikomojo darbo. Iš visų surengtų ir rengiamų stovykloj kursų jis buvo pasirinkęs dažytojų arba teplioriių.

Baigęs kursus įgijo supratimą apie dažus, jų paruošimą, mokėjo teptukais braukyti. Be to, gavo tuojau praktiškai pritaikyti savo mokslą čia pat stovykloj. Dažė tvoras, barakų duris, langus. Naujausiais savo laimėjimais buvo patenkintas.

Šioje srityje ir Amerikoj ieškojo sau darbo. Darboviečių susirado daug, tačiau su pačiu darbu nesisekė. Kur tik ėjo, tuojau užkliūdavo už pirmojo klausimo: "Tamsta priklausai dažytojų unijai?" — "Ne." — "Labai gaila. Mes samdom tik unijos dažytojus."

Vieną dieną prisikasė ligi stebuklingosios unijos. Ofise rado nusipenėjusį storulį. Jis maloniai šypsojos ir mandagiai pasiūlė sėstis.

Prasidėjo egzaminavimas:

— Kelintais metais tamsta gimęs?

— 1899-ais rugsėjo 22 dieną.

— Labai gerai. Puiku. O kada pradėjai savarankiškai dirbti?

— 1907 metais...

Švelnusis storulis pratrūko juoku, giliai atvirsdamas lengvai atlošiamoj spyruokliuojančioj kėdėj. Jis kvatojo ne tiek balsu, kiek minkštu banguojančiu savo pilvu. Kvatojo nuoširdžiai, ligi ašarų, kaip seniai nesijuokęs.

— Tatai įdomu... Tai labai įdomu... Toks amžius... Tada beveik visi mes aistringiausi teplioriai. Ką tik nutvėrę ir kas tik pakliūva skubam išmarginti — sienas, tvoras, baldus...

Raudenį išpylė karštas prakaitas. Jis susigribo:

— Atsiprašau, pone direktoriau. Aš norėjau pasakyti, kad tais metais tik žiūrėdavau, kai mano tėvas dirbo. Gerai atsimenu tuos metus...

— Tamstos tėvas irgi dažytojas buvo?

— Taip. Aš pats pradėjau dirbti nuo 1917 metų.

— Man įdomiausia, kad jau septynerių ar aštuonerių metų būdamas turėjai palinkimą į savo tėvo amatą.

— Taip, pone direktoriau.

Vadinamasis ponu direktorium staiga surimtėjo ir gana kritiškai atvirai apžiūrėjo Raudenį.

Bematant jis vėl paklausė:

— Ar visą laiką kaip dažytojas dirbai?

— Taip.

— Labai puiku. Didelę praktiką beturįs... Dabar dar vienas klausimas: kaip norėsi įmokėti tris šimtus dolerių — dalimis ar iš karto?

— Tris šimtus dolerių...?

— Taip! — pasigirdo griežtas be jokių nuolaidų atsakymas.

Raudenis sumišo ir išplėtė nustebusias akis. Bet veikiai pasipainiojo jam išeitis:

— Aš pagalvosiu dar... Vienu žodžiu, pasitarsiu su žmona.

— Gerai. Palauksime. Laiko turim.

Raudenis pasijuto ne iš kontoros išėjęs, bet iš geros kaimo pirties. Prakaitas sruvo, galvoj ūžė kaip po tikro išsivanojimo. Ir kojos linko pakinkliuose.

Jis galvojo ne apie dolerius, iš kur tiek daug dabar paimti, bet apie patį žmogų, jojo gyvenimą. Svarbiausia apie falsifikavimą. Ir šiuo atveju, pasirodo, reikia rimtai pasiruošti, apsigalvoti. Ekspromtu nepavyko, veikiai suklupo. Rodos, natūraliai išėjo, bet galėjo nepataisomai įklimpti.

Lengva tik pasakyti: "Numesk dešimtį!" Pasirodo, kad tie metai žmogaus gyvenime nėra kaip malkos ar akmenų krūva. Jie yra sudėtinga ir labai opi dalis, kaip jautraus aparato ar kito kurio mechanizmo. Pašalink iš jo nors menkiausią dalyką, jau nebeveiks. Tenka perdirbti viską. Taip ir iš žmogaus gyvenimo atėmus dešimtį metų. Tenka pertvarkyti visa biografija, kad būtų panašu į tiesą ir kad reikiant lengvai galėtum išdėstyti kitam. Bet tada aš nebebūsiu aš, o jau kitas, svetimas žmogus...

— Na žinoma, kad svetimas! — pasibiaurėjo Raudenis. — Ir datos kitos ir amatas. Visą gyvenimą dažytojas... Štai galų gale ką daro tremtis. Netekau visko, o dabar ir pats save turiu ištrinti. Jeigu ne visai ištrinti, tai dvejintis: vienur toks, o kitur kitoks. Tfu! kaip šlykštu. Prasčiau negu elgeta. Elgeta tai elgeta — visiems aišku. Nors faktiškai, kas gi aš dabar esu, jei ne elgeta? Juk tokiu būdu ieškodamas darbo prašau duonos. Tik duonos, kad nemirčiau badu aš ir žmona.

Amerikos Raudonasis Kryžius Lietuvoje

Lietuvos geradarį pulk. Ryaną prisiminus

ĮVAIRIOS MISIJOS LIETUVOJE 1919 METAIS

Pirmi svečiai buvo — Amerikos Maisto Komisija iš keturių žmonių, atvykusių 1919 m. kovo 15 d. su pirmininku majoru Rossu priešaky, sustojusi Metropolio viešbuty.

Svečiai stebėjosi, kad Lietuva, **vos tik prieš 3 mėnesius pradėjusi kurti kariuomenę,** jau ėmė vyti priešus iš savo krašto ir pavyzdingai tvarkėsi. Jie aplankė ir frontą, bet, sugrįžę Kaunan, sužinojo, kad vokiečių kareivių įtužęs būrys buvo užpuolęs jų buveinę, ir rado dar šiltą kūną vokiečių nukauto, jų buveinę gynusio sargybinio **Pr. Eimučio.** Karžygiška Eimučio mirtis padarė svečiams didelį įspūdį, o Lietuvai buvo reikšminga tarptautiniuose santykiuose.

Tų pačių 1919 m. gegužės mėn atvyko pulk. Worwicko Greeno vadovaujama 12 žmonių misija. Jis spaudai pareiškė, kad misija nėra įgaliota nei tartis, nei veikti, bet vien tik parinkti žinių ir pasiųsti į Paryžių drauge su patarimais, kas, jos nuomone, turėtų būti daroma.

Kaunan atvyko ir prancūzų misija su pulk. Reboulu priešaky, kurios uždavinys buvęs "ištirti tikrąją šalies padėtį ir reikalus." Žadėjo prisidėti prie Lietuvos kariuomenės suorganizavimo.

Liepos mėnesį atvyko D Britanijos atstovai West ir Brodie, kurie daugiausiai rūpinosi paliaubomis tarp lietuvių ir lenkų.

AMERIKOS RAUDONASIS KRYŽIUS

Norėdamas gauti papildomų žinių iš Am. R. Kryžiaus Centro Washingtone, kreipiausi į jį per mūsų atstovybę (P. Kajecką). Gavau kiek medžiagos ir pulk. Rayano fotografiją. Be to, man dar buvo pasiūlyta pasinaudoti 1938 m. Washingtone paskelbtu pulk. Ernesto P. Bicknellio leidiniu: "With the Red Cross in Europe". Suglaustos žinios atrodo šitaip. Am. R. Kryžiaus misija buvo iš Vokietijos į Baltijos kraštus atsiųsta 1919 m spalių 6 d. ir išbuvo čia iki 1922 m. birželio 30 d.

Misijos priešaky buvo **gyd. pulk. Ryanas,** kurio centrinė buveinė buvo Rygoje. Amerikos R. Kryžius turėjo Pabaltyjy 75 žmones, turto už $7-8,000,000.- ir 120 visokių rūšių automobilių. Lietuvoje Ryano atstovais buvo kap. Carles S. Paine ir Mr. Luther Bridges, o vėliau Hendersonas. Dar prieš persikėlimą į Baltijos kraštus 1919 m. pavasarį ir vasarą Kaunan iš Berlyno atvykdavo dr. Valdes, atgabendamas turto mums gelbėti iš tragiškos padėties.

Kiek duota Lietuvai, aiškiai pasakyta tik apie laikotarpį nuo 1919 m. liepos 1 d. iki 1920 m. birželio 30 d., būtent $156,190.88, o kitiems metams nuo 1920 m. birželio 30 d. iki 1921 m. birželio m. parodyta bendra suma visoms Pabaltijo valstybėms kartu, būtent $287,873.81. Apie trečiuosius metus žinių trūksta. Tarp kitko pasakyta, kad Baltijos kraštuose įsteigti 141 vaikų sveikatos centrai, kurių dalis teko Lietuvai.

Savo raportuose Ryanas apibūdina Lietuvos padėtį normaliais laikais, kaip geriausią iš visų Rytų Europos kraštų. Lietuva esanti agrarinis kraštas, turėjusi užtenkamai maisto ir eksportavusi jį užsienin. Bet 1919 ir 1920 m. jos būklė pasidariusi ypatingai sunki kovojant prieš bolševikus ir bermontininkus. Ryanas susirūpinęs kalba apie pavojų Lietuvai būti rusų okupuotai. Jis skundžiasi savo raštuose viršininkams dėl nesantaikos tarp estų ir latvių, latvių ir lietuvių, lietuvių ir lenkų, dėl ko sunku buvę sudaryti bendrą frontą prieš bolševikus.

KONFERENCIJA RYGOJE

1921 m. liepos mėn. 21-22 d. Rygoje, Am. R. Kryžiaus būstinėje įvyko Ryano sušauktoji Baltijos kraštų Sanitarijos Konferencija aptarti priemonėms kovai su gresiančia iš Rusijos choleros epidemija.

Iš Lietuvos buvome 5 atstovai (aš, kariuomenės epidemiologas dr. M. Nasvytis, kiti nuo Sveikatos Departamento), 11 latvių ir 3 estai (taip pat nuo kariuomenės ir civilių įstaigų).

Buvo nutarta prie Rusijos sienos steigti karantino stotis, priverstinai registruoti bei izoliuoti įtartinus objektus, varyti propagandą per sanitarinį personalą ir spaudą. Nusižengusius taisyklėms numatyta bausti iki ½ metų kalėjimo. Nutarta įsteigti Baltijos kraštams bendrą informacinį centrą ir laikytis Paryžiaus sanitarinės konferencijos nutarimų.

Rygos konferencijoje dalyvavęs mūsų kariuomenės epidemiologas ir Lietuvos Higienos bei Bakteriologijos Instituto direktorius dr. M. Nasvytis (dabar gyvena Amerikoj) savo atsiminimuose tarp kitko rašo:

"Kaune Azijos choleros susirgimų diagnozes man teko nustatynėti bakteriologiškai ir serologiškai. Choleros atsitikimų Kaune ir Lietuvoje buvo, rodos, tik keliolika. Dr. Ryanas, šaukdamas konferenciją energingai kovai su ta epidemija ir aprūpindamas medikamentais, dezinfekcijos priemonėmis, medžiaga ir profilaktiniais skiepais (vakcinomis), labai padėjo pavojų nugalėti. Ir cholera Lietuvoje pranyko.

Dr. Rayanas padėjo kovoti ir su kitomis po pirmojo pasaulinio karo išsiplėtusiomis užkrečiamomis ligomis ir infekcijomis."

DR. RYANO VEIKLUMAS

Dr. Ryanas buvo nevedęs. Savo asmeniškais reikalais, kaip mums tada atrodė, visai nesirūpino. Jis visas buvo atsidavęs savo organizacijai, buvo jos "spiritus movens" pilna to žodžio prasme. Jo buvo pilna visur: ir Latvijoje, ir Estijoje, ir Lietuvoje; o jo personalas, gal be išimčių, viską matė, viską žinojo, visur veikė.

1920 m. rudens metų man teko tarnybiškai aplankyti mūsų dalinį Vilniuje, Antakalny. Buvo šalta, drėgna. Dalinys rengėsi žygiui į frontą. Kareiviai buvo menkai aprūpinti baltiniais ir avalyne, o šiltų apatinių visai neturėjo. Kareivių tarpe buvo matyti išbalusių, sirguliuojančių.

Žinodamas mūsų intendantūros išteklius, jaučiausi bejėgis padėti. Susirūpinęs išvykau iš kareivinių. Staiga vienoje Vilniaus gatvėje sutikau ... Amer. R. Kryžiaus karininką kap. Samskoją. Žinoma, kreipiausi į jį ir po valandos sunkvežimis, pilnas reikalingo aprūpinimo, jau buvo kareivinių kieme. Dalinys išvyko gerai nusiteikęs ir vėliau, rodos, dalyvavo Giedraičių mūšyje, nulėmusiam įvykius mūsų naudai.

Ryanas visados buvo ramus, nors reikale veikė dinamiškai. Šiaip labai taupė žodžius, retai juokėsi, bet mėgo ir samojų. Man teko nugirsti, kaip jis vieną kartą draugiškai juokavo, siūlydamas labai suliesėjusiam atkakliam vegetarui dr. Ingelevičiui nešioti kišenėse po akmenį, kad jo vėjas kur nenuneštų.

Ryano akys buvo giedrios, ramios, o savo korektišku, džentelmenišku elgesiu visur užkariaudavo simpatijas.

MISIJĄ LIETUVOJE BAIGUS

1922 m. birželio 30 d. Amer. R.. Kryžiaus veikimas Baltijos kraštuose buvo likviduotas. Ryanas grįžo į Ameriką, į Scrantoną, Pa., kur gyveno jo sesuo su trimis vaikais.

1923 m. pradžioje jis gavo naują labai rimtą uždavinį — vykti su misija Persijon, kur jį paskyrė patarėju socialinės globos ir sveikatos reikalams. Ten jis susirgo "dread direase" ir tų pačių metų rugsėjo 21 d. mirė tesulaukęs 37 metų amžiaus. Jo kūnas buvo pargabentas į Scrantoną.

Iš Lietuvos išvykdamas jis savo ranka Karo Muziejaus sode prie žuvusiems paminklo pasodino kelis rožių kerus ir garbės svečių knygoje įrašė gana ilgą ir nuoširdų atsisveikinimo žodį, linkėdamas, kad su pirmais pražydusiais krūmų žiedais išsipildytų mūsų teisėti teritoriniai pageidavimai.

Ryanas mūsų valdžios buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi, jo garbei viena Kauno ligoninė buvo pavadinta jo vardu, jo paveikslas Karo Muziejuj buvo iškilmingai papuoštas kryžmiškai sustatytomis Lietuvos ir USA vėliavomis. O gavus žinią apie jo mirtį, Kauno įgulos bažnyčioje buvo atlaikytos iškilmingos gedulingos pamaldos už jo vėlę (jis buvo katalikas), gausiai dalyvaujant kariuomenės ir visuomenės atstovams.

Su meile tenka minėti jo vardą! Taip pat su didele pagarba ir amžinu dėkingumu tenka minėti ir Jungtines Amerikos Valstybes, kurios prieš 30 metų atsiuntė į mūsų kraštą šį kilnų Amerikos R. Kryžiaus samaritietį ir kurios, jam darbą Lietuvoje baigus, pirmosios iš Didžiųjų Santarvės valstybių pripažino Lietuvą de jure, o ir šiandien užtaria jos teises būti nepriklausomai.

V. Nagius

Agresyvus laikraštis

Pittsburghe leidžiamos Lietuvių žinios, po kelių savaičių pertraukos, vėl pasirodė.

Ta proga jos pasisako, kad vėl tapo perimtos leisti senųjų leidėjų (Lietuvių R. Katalikų Literatūros Draugijos) ir kad laikiniu redaktorium irgi esąs pakviestas vienas iš "senųjų". Kas tas redaktorius, Lietuvių Žinios niekur nepasisako. Galima tik spėti, kad tai yra S. Gabaliauskas, nes jis pirmajame puslapyje rašo įvykių apžvalgą.

Skelbdamas savo liniją, laikraštis kalba gana agresingai. Kažkas Pittsburghe surengęs Lietuvių Dieną, nepakvietęs katalikiškųjų organizacijų komiteto, o jų vardu kalbėjęs. Tokios uzurpacijos Lietuvių Žinios **netoleruosiančios.**

Antras programos punktas — lyginti patriotinių darbų sąrašus: esą — nagi pažiūrėsim, kas didesni patriotai — katalikų srovė, ar tūla kita srovė, kuri esanti pasišovusi ugdyti lietuvišką šovinizmą.

Bet lietuvių tautoje šovinizmas, jei ir yra kada pasireiškęs, tai tik kaip paskirų asmenų įsišokimas. Tokios srovės, kuri siektų ugdyti lietuvišką šovinizmą, lietuviuose dar neteko girdėti. Atgijusios L. Žinios taip nori su kuo nors kovoti, kad net vėjinius malūnus pradeda vaizduotis ...

Bet pirma viso to žadama **be gailesčio demaskuoti** kai kurių tariamųjų katalikų darbus, kurie veikia prieš katalikiškos bendruomenės interesus. Nesą nieko skaudesnio, kaip matyti brolį kataliką už bažnyčios sienų besielgiantį, lyg pagonį arba katalikiškų idėjų išdaviką. Taip ... Bet argi tikrai nėra nieko skaudesnio? O kaip yra, kai taip blogai elgiasi ne už bažnyčios sienų, bet viduj?

J. D.

NUO 1950 M. SPALIU 1 D.

Dirvos prenumeratos kaina yra tokia:

JUNGTINĖSE VALSTYBĖSE:

$4.00 — visiems metams
$3.00 — 39 - oms savaitėms
$2.00 — 26 - ams savaitėms
$1.00 — 13 - kai savaičių

KANADOJE:

$4.50 — visiems metams
(5 kanadiniai dol.)
Mokant dalimis — už
1 kanadinį dolerį arba
90 USA centų — 10 savaičių

VISUR KITUR:

$5.50 — visiems metams
Mokant dalimis — už
1 USA dolerį — 8 savaitės

ANKSČIAU UŽSIMOKĖJUSIEMS PRIMOKĖTI NEREIKIA IR JŲ JAU APMOKĖTAS LAIKAS NEBUS SUTRUMPINTAS

Dirvą užsisakyti galima kiekvienu metu, nelaukiant metų ar mėnesio pradžios. Prenumeratos laikas skaičiuojamas nuo tos savaitės, kurią yra gautas užsakymas ir pradedamas siuntinėjimas.

DIRVOS ATSTOVAI

į kuriuos galima kreiptis visais DIRVOS prenumeratos ir skelbimų reikalais:

Baltimore, Md.
Antanas Česonis, 620 W. Cross St.

So. Boston, Mass.
Brunonas Kalvaitis, 545 East Broadway.

Chicago, Ill.
Jonas Paplėnas, 4416 So. Hermitage Ave.

Dayton, Ohio
J. A. Urbonas, 1302 Lamar St.

Detroit, Mich.
L. Bulgarauskas, 7313 Navy Ave.

Newark, New Jersey
A. S. Trečiokas, 314 Walnut St.

New Yorke - Brooklyne
Antanas Sodaitis, 57-56 63rd St., Maspeth, N. Y.

Waterbury, Conn.
Vladas Varneckas, 2157 N. Main St.

Hamilton, Canada
Bronius Vengrys, 227 Brant St.

Montreal, Canada
Stepas Kęsgaila, 6882 Beaulieu St.

Toronto, Canada
Jonas Paršeliūnas, 514 Euclid Ave.

Anglijoje
Jonas Palšis, 10, Warrel's Terrace, Bramley-Leeds.

Australijoje
Povilas Lukošiūnas, 178 Wakefield St., Adelaide, S.A.

Draskomas minčių iki kraštutinumo, nenoromis grįždavo prie tų nelemtųjų metų.

Iš kur gi dabar juos išbraukti? Iš kurios vietos išmesti? Aišku, kad tenka iš pradžių, nuo gimimo. Bet kaip tada su 1907 metais? Vadinasi, jie daugiau nebeegzistuos...

Čia jo susinaikinimas protestavo visu smarkumu. Juk tai reikšmingiausi metai, svarbiausias jo gyvenimo posūkis. 1907-siais metais jis buvo aštuoniolikos metų jaunuolis, baigęs Mintaujos gimnaziją, abiturientas. Klausinėjo apie plačiosios Rusijos universitetus ir rinkosi sau fakultetą, kad paskum sėkmingai galėtų darbuotis nelaimingoj rusų slėgiamoj savo tėvynėj. Ir dirbo jai kiek išmanydamas, su meile, pasiaukojimu. Jos kilimas, džiaugsmo ir laisvės dienos buvo ir jo didžiausia laimė.

Tramvajus sustojo netoli namų, kur laikinai rūsyje jį buvo priglaudęs sponsorius. Raudenis išlipo ir ėjo kaip nesavomis kojomis. Rūsyje tuojau prišoko žmona.

— Na kaip? Ką pasakė?

Vytautas tylėjo nepakeldamas akių.

— Nieko nelaimėjai? Ar tik vėl neįpainiojai ko nors? Tau visada taip atsitinka. Aš jau matau iš tavo veido, kad pats kaltas būsi.

Vytautas tylėjo. Jis tebegyveno savomis mintimis. Buvo griežtai nusistatęs nieko nesakyti žmonai nei apie suklupimą biografijoj, nei apie kitas skaudžiausiai išgyventas minutes, kol pargrįžo tramvajumi.

Kristina labai akylai pasižiūrėjo ir pagaliau pasakė:

— Ar tik tu nebūsi prasitaręs, kad buvai gimnazijos direktorium? Tu mėgsti, aš žinau. Na kaip gi, toks reikšmingas vyras... Manai ką nors sužavėsi tuo. Priešingai, tik atbaidysi. Tuojau išsiaiškinsi, kad baltarankis esi. Ir savo rankų labai nekaišiok aikštėn, nes tuojau matyti. Atsimeni, kai stovykloj rinko kandidatus į Australiją, Kanadą ir kitus kraštus. Pirmiausia komisija liepė parodyti rankas. Kieno tik švelnios, baltos — bematant iškrito iš eilės. Aš manau, kad ir čia tas pats, kai įmonė renkasi sau darbininką. Čia tu tik dažytojas ir daugiau niekas. Supranti?

Pagaliau Vytautas atsiliepė. Jis kalbėjo gana tyliai ir iš lėto:

— Ne, mano mieloji. Ne visai čia tas pats. Unijos bosas pasakė, kad pirmiausia reikės trijų šimtų dolerių. Štai dabar ir pasakyk, kad tokia gudri ir išmintinga visada esi: iš kur tiek daug pinigų tuojau paimsim?

Kristina bematant atsisėdo ir nutilo.

— — — — — —

Maždaug po savaitės Vytautas Raudenis plovė lėkštes didžiausiame ir ištaigingame miesto viešbutyje. Ir jo vardas skambus naktį žaviai žybčioja raudona - žalia spalva:

EL DORADO

Biografija likosi išgelbėta — nesudarkyta.

KALBININKAI

Kazys Apuokas šventai tikėjo, kad jis vokiečių kalbą moka, anot jo, "ferfekt". Bet vokietis visada prašydavo, kad kas nors išverstų vokiškai, ko Apuokas iš jo nori.

Čia, Amerikoj, Apuokų sutiksi ant kožno gatvės kampo, senų ir naujai atskridusių.

Dvilekienė sako, kad jos duktė tik atvažiavus pirmą dieną prakalbėjo amerikanckai, o po dviejų mėnesių jau beveik laisvai kalbėjo. O šiandien jau kalba, kaip čia vakar gimusi. Paklausus, gal jau Lietuvoj kas angliškai kalbėjo, atsakė:

— Žinoma, kad kalbėjo. Lietuvoj paskutiniu laiku viešose vietose tai visi daugiausia angelckai. Restoranuose, šventoriuose ir visur, kur tik papuolė — vis tik angelckai ir angelckai...

Aš, tiesa, šventoriuose stovinėdavau rečiau, bet jau dėl restoranų ir kitų viešų vietų, kaip buvęs jų nuolatinis svečias, su Dvylekiene nenorėčiau sutikti.

Norėdamas sužinoti greitą būdą išmokti angliškai "ferfekt", kad galėčiau patarti bėdavojantiems dėl kalbos nemokėjimo, nuėjau pas Dvylekiūtę. Tuoj įsitikinau, kad ji operuoja tik keliais žodžiais: šiūr, jes, no, šerep ir dacol... Bet operuoja taip drąsiai ir vykusiai, kad visai kalbos nemokantis lieka įtikintas, jog turi prieš akis jei ne visai čia gimusią, tai bent atvykusią mažiausia prieš 30 metų.

* *

Lietuvoj vienas pradedantis rašytojas pareiškė, kad jo kūrybai turėjo didžiausią įtaką Dostojevskis, Bernard Shaw, Puškinas ir Tolstojus.

Kartą kavinėj, draugų tarpe girdžiu:

— Ką gi tu, rupūžgalvi, giriesi apie garsenybių įtakas, kad nemoki nė bū, nė mė kitos kalbos be lietuviškos! Pasakyk tu man kokį vertimą iš Dostojevskio tu skaitei?

— Palauk, palauk, nesikarščiuok. Teisybė, aš kalbos nemoku, bet ir be kalbos, šiaip gi visokių įtakų galima turėti. Pavizdin kinas...

Kai jį iš visų pusių prispyrė, tai pagaliau prisipažino, kad matė filmą, pastatytą pagal Dostojevskio veikalą, į kurią buvo nuėjęs kartu su savo mergaite. Jo prieteliai čia pat nusprendė, kad įtaką savo kūrybai jis apturėjo ne tiesioginiai iš Dostojevskio raštų, bet per savo panelę tamsiame kine, kuri, tarp kitko, ir ėjo su neįdomiu rašytoju vien todėl, kad jis pažadėjo aprašyti ją savo kūriniuose, o vieną kūrinį net jos vardu — Agnieška — pavadinti.

Vėliau, paveiktas dar didesnių įtakų, šitas rašytojas metėsi per prievartą į politiką, paskui, aplinkybių vėl priverstas, atsimetė atgal, o dabar, likimo grąžintas, vėl prie žagrės ar šluotos, bet svetimų kalbų jis taip ir nevaliojo išmokti, nors apie kultūrą gali šnekėti dieną - naktį.

* *

Gražiausia tai buvo vakar. Sutikau gatvėj du draugu. Vienas pradėjo pasakoti:

— Aš savo bosui pasakiau trum-

(Perkelta į 5-tą puslapį)

LIETUVIŲ ARCHYVAS

Lietuvos Istorijos Metraštis

BOLŠEVIZMO, NACIONALSOCIALIZMO, TREMTIES METAI

Redaguoja: Jonas LEONAS

14)

KAIP LIETUVOJ BUVO KURIAMA ČEKA

Augustas Gailius
buv. Lietuvos kriminalinės policijos valdininkas

(Tęsinys iš pereito numerio)

Agentai savanoriai

Atskirai reikalinga aptarti vaidmenį tų agentų, kurie dirbo laisvai susitarę su NKVD institucijomis, nes šių agentų darbai skaudžiausiai palietė visą lietuvių tautą ir nuo jų daugiausiai lietuviai yra nukentėję.

Nėra abejonės, kad čekistai, nesiskaitydami su priemonėmis, teroro būdu įsigijo tam tikrą skaičių agentų beveik visose įstaigose ir įmonėse, kad jie tuo būdu įsiskverbė į visus gyventojų sluoksnius, nepalikdami laisvos nė vienos formacijos. Tačiau vistiek šių agentų darbais NKVD organai negalėjo pilnai pasikliauti. Čekistai galėjo priversti žmogų pasirašyti pasižadėjimą būti agentu, tačiau, toli gražu, nevisada pajėgdavo iš jo pageidaujamų žinių gauti. Buvo atsitikimų, kad teroru užverbuotieji, nežiūrint uždraudimo, perspėdavo savo artimuosius ir prisipažindavo, kad jie užverbuoti. "Bendradarbiavimas" pradėtas teroru, teroru turėjo būti varomas ir toliau.

Visai kas kita su agentais, kurie "iš idėjos" sutikdavo laisvu noru bendradarbiauti arba tame išdavikiškame darbe ieškodavo pasipelnymo ar karjeros. Tai buvo patys uoliausi ir patys pavojingiausi agentai. O tokioje laisvų agentų armijoje išimtinę daugumą sudarė žydai. Juos 100% papildė komunistinėms organizacijoms priklausiusieji asmenys. Kadangi Lietuvoje buvo per 200,000 žydų, tai jau vien iš jų susidarė nemaža agentų armija. Prie šitos savanorių agentų armijos reikalinga prijungti visus komjaunuolius, kurių tarpe lietuvių, ačiū Dievui, buvo labai maža. Yra neabejotinai nustatyta, kad savanorius agentus NKVD organai telkė ne tik iš komjaunuolių (15 - 21 metų jaunuomenės), bet ir iš vyresnio mokyklinio amžiaus vaikų, kurie būdavo jungiami vadinamoje "pionierių organizacijoje". Šioms vaikų organizacijoms vadovavo prityrę nuolatiniai NKVD tarnautojai. Įvairiausiais papirkimais, dovanomis, net lengvatomis moksle jie viliojo mažamečius, nesuprantančius savo darbo reikšmės išdavinėti tėvus ir mokytojus. Per pasikalbėjimus su savo grupės "pionierių vadovu" šie jaunikliai išduodavo visas paslaptis, kurias tik jie patirdavo savo namuose. Jie papasakodavo, kas pas jų tėvelius lankosi, apie ką namuose kalbama ir kas rengiamasi daryti ar ko laukiama. Šis agentūrinių žinių rinkimo būdas bus pats šlykščiausias, kokį tegalėjo tik NKVD išsigalvoti.

Tiek pionieriai, tiek ir komjaunuoliai privalėjo smulkiausiai informuoti NKVD apie nuotaikas tarp "nepartinės jaunuomenės", apie mokinių ir mokytojų nusistatymą kiekvienu klausimu. Daugeliu atvejų tai nebūdavo objektyvi, bet nuotaikos informacija.

Visų bolševizmui atsidavusių elementų pareigas NKVD atžvilgiu labai aiškiai yra nusakęs pats pirmasis Lietuvos čekistas ir LKP (b) CK pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus. Darydamas savo pranešimą V-me Lietuvos Komunistų partijos suvažiavime, kuris įvyko Kaune 1941 m. vasario 5 d. Jis išdėstė šitokius reikalavimus šnipinėjimo atžvilgiu:

"Būtinai reikalinga ugdyti partinių organizacijų budrumą klasinio priešo veikimui išaiškinti, auklėti darbo žmonėse neapykantą liaudies priešams.

Reikia ryžtingai padaryti galą kai kurių mūsų partijos darbuotojų, dar gi vadovaujančių partijos darbuotojų nuotaikoms, kad esą galima prijaukinti sutriuškintus priešus, smetoninio režimo pakalikus, esą galima juos įtraukti į socialistinę statybą. Reikia atminti draugo Stalino žodžius apie tai, kad, stiprėjant Tarybų Sąjungos galiai, stiprės ir žūstančiųjų klasių liekanų pasipriešinimas, ir tai reikia turėti galvoje, jei mes norime šiems elementams padaryti galą be ypatingų liaudies aukų. Mes turime kelti aikštėn priešų pinkles, kokia kauke jie besidangstytų, ir kiekvienu momentu atremti bet kurį priešą.

Kalbėdamas apie mūsų partijos uždavinius vidaus politikos srityje, draugas Stalinas nurodo: "Neužmiršti apie kapitalistinį apsupimą, atminti, kad užsienio žvalgyba siųs į mūsų kraštą šnipų, žudikų, kenkėjų, — atminti tai ir stiprinti mūsų socialistinius žvalgymo organus, sistematingai padedant jiems triuškinti ir naikinti liaudies priešus."

Didindami komunistų ir nepartinių darbo žmonių masių revoliucinį budrumą, mes visaip turime stiprinti mūsų žvalgymo organus ir padėti jiems išrauti su šaknimis liaudes prešus."

(Žiūr. brošiūrą A. Sniečkus. Ataskaitinis pranešimas V-me LKP (b) suvažiavime apie LKP (b) CK darbą, 93 pusl.)

Visi puikiai žinojo, kad tai, ko reikalauja Sniečkus, visų Lietuvos komunistų oficialusis vadas, turi būti nediskutuojant pildoma. O Sniečkus išreiškė ne savo, bet dar didesnio "vado", būtent, paties Stalino nusistatymą "sutriuškinti liaudies priešus". Tiek Stalino, tiek ir Sniečkaus formuluotoje "liaudies priešu" sąvokoje tilpo visi padoriais dar išsilaikę žmonės. Sniečkus gi konkrečiai kalbėjo apie visus tauriuosius lietuvius, kurie nepasidavė bolševikų gundymams ir neatsisakė minties gyventi tikrai laisvu laisvos Lietuvos gyvenimu.

Tokių žmonių sunaikinimo atkakliai privalėjo siekti visi tie, kurie norėjo prisidėti prie komunistinio režimo arba bent įtikti vadovaujantiems komunistams. Jie turėjo be mažiausių skrupulų išdavinėti visus jų apylinkėje esančius "liaudies priešus". Ir tą darbą jie turėjo dirbti ne atsitiktinai, ne atitrūkdami nuo savo pareigų, ne tada, kada jiems tai atrodys patogiausia, bet sistemingai. To sistemingumo reikalavo pats Stalinas. O tai reiškė ne ką kitą, kaip reikalavimą visiems partiniams komunistams ir "nepartiniams darbo žmonėms" virsti nuolatiniais NKVD agentais, nes tik tuo būdu, anot Stalino ir Sniečkaus, būtų sustiprinti "mūsų žvalgymo organai". Tokiu būdu visi turėjo virsti visų priešais ir visi visus išdavinėti, šmeižti, įskundinėti ir naikinti. Tokia buvo komunistų dogma ir Lietuvos komunistai nuo jos nė per žingsnį nenukrypo.

Sniečkus tik bendrais bruožais nužymėjo kelius, kuriais turėjo vykti masinis šnipinėjimo darbas. O konkrečius uždavinius partiniams žmonėms duodavo pačios NKVD institucijos.

Apie tai mes turime šitokį dokumentą: Utenos VRLK (NKVD) apskrities skyriaus viršininko 1940 m. lapkričio 1 dienos slaptame rašte pasakyta, kad —

"Milicija ir komjaunimas turi dalyvauti š. m. lapkričio 1 ir 2 dienomis ir naktį ruošiamose sueigose ir eisenose į mirusiųjų kapus. Griežtai ir atidžiai daboti pasielgimą kunigų, vyresnio amžiaus mokinių ir kt. elementų, kad laiku pastebėti ir pašalinti pavojų kontrrevoliucinių išsišokimų, dainų, plakatų, kalbų, demonstracijų bet kurioj formoj ir panašiai. Apie visus kontrrevoliucinius pasireiškimus tuojau pranešti į VRLK Utenos skyrių šitokiais telefono numeriais: 45, 123, 126 ir 5".

Čia yra tik patys pirmieji dar bendri nurodymai eiliniams komjaunuoliams, kurie tais laikais — 1940 metų rudenį — dar nebuvo spėta paversti nuolatiniais NKVD agentais.

Kai kurie partiniai asmenys, vadovų paraginti, patys kreipdavosi į NKVD, pasisiūlydami slaptajai tarnybai. Kitus NKVD pareigūnai, turėdami visų partinių asmenų sąrašus, kviesdavosi pas save ir susitardavo visais glaudžiausią šnipinį bendradarbiavimą liečiančiais klausimais. Tai matyti iš šitokio "Tėviškės" (Nr. 9, 1942 m.) padaryto pareiškimo:

"Pirmieji NKVD pionieriai pasirodė vietos žydai. Jie prašėsi agentūriniam NKVD darbui verbuoti. Ėjo patys ir siūlėsi. Šiandien yra išlikę visa eilė pareiškimų, kad jie būtų priimti NKVD agentais."

Visai nenuostabu, kad bolševikiniais laikais tiek daug žydų puikiausiai suprato "partijos generalinę liniją"... NKVD agentų darbe tie žydai buvo tokie energingi, kad kiekvieną lietuvį atiduodavo į čekistų nagus, jei tik jis viešoje vietoje žydą pavadindavo žydu...

Virtę slaptais NKVD agentais, visas partinis elementas, o taip pat ir vadinamasis "tarybinis aktyvas" — įvairiausių rūšių agitatoriai ir patikėtiniai — vykdė tokį negirdėtą masinį agentūrinį terorą, jog jį skaudžiai patyrė kiekvienas gyventojas. Juk ir jie, pagal NKVD nurodymus, dar stengėsi įsigyti sau subagentų. Menkiausias žodis, pasakytas prieš bolševikinę santvarką, tuojau pasiekdavo čekistų ausis. Jie ir tik jie padėjo čekistams sugrūsti į kalėjimus tūkstančius lietuvių. Pagal jų pranešimus buvo sudaryti sąrašai ir tų lietuvių, kurių masinis trėmimas buvo pradėtas vykdyti 1941 m. birželio 14 d. Tais pranešimais, pagaliau, buvo pasinaudota net ir per pirmuosius masinius lietuvių suėmimus, įvykdytus dar prieš oficialų Lietuvos prijungimą prie Sovietų Sąjungos. O atrenkant taip vadinamą prieštarybinį elementą, kuris pirmiausia turėjo būti sunaikintas, čekistai savo instrukcijose aiškiai užakcentavo žinių rinkimo ir patikrinimo šaltinius:

"6. Antisovietinių elementų ataskaitai sudaryti turi būti išnaudoti visi šaltiniai, tame skaičiuje: agentūros pranešimai, specialių tikrinimų medžiaga, partinių ir tarybinių organizacijų medžiaga, piliečių pareiškimai, suimtųjų parodymai ir kiti duomenys. Kaip taisyklė, pareiškimai, parodymai ir kita oficiali medžiaga turi būti pirma patikrinta agentūriniu keliu."

Tai ištrauka iš garsiojo vidaus reikalų liaudies komisaro Guzevičiaus 1940 m. lapkričio 28 d. įsakymo Nr. 0054. Ji aiškiai rodo, kad net visa oficiali medžiaga turėjo būti agentūriniu būdu patikrinta.

Čekistų dokumentai ir čekistinė praktika daugeliu atvejų yra įrodžiusi, kad čeka pasitikėjo vien tik savo agentais ir kad viską rėmė vien jų pranešimais. Todėl nuo agento malonės ar nemalonės priklausė daugelio žmonių likimas. Jeigų agentas ir neteisingai ką įskųsdavo, įskųstasis jau negalėjo tikėtis jokio išsigelbėjimo. O tai davė progos įvairaus plauko savanoriškiems agentams užsiimti neribotai melagingomis įskundinėjimų malversacijomis.

(Bus daugiau)

LIETUVIAI AMERIKOJE

PIRMASIS BALTIMORĖS LIETUVIŲ KALBOS MOKYTOJAS

Pasikalbėjimas su Antanu Kurelaičiu

— 1909 metais išlipau Baltimorės uoste, — pasakoja A. Kurelaitis, — ir nuo to laiko joje gyvenu iki šiai dienai. Dirbti pradėjau pas siuvėjus, kurių dar ir šiandien neapleidau, nors jau būtų lyg ir laikas...

Atvažiavau čionai jau subrendęs vyras, baigęs pradinę mokyklą ir karinę prievolę atlikęs užkaukazyje, Tifliso gubernijoje, ir dalyvavęs rusų - japonų kare.

Pagyvenęs keletą metų, nuodugniau susipažinęs su vietiniais lietuviais, kiek artimiau susibičiuliavau su tuo metu Baltimorėje gyvenusiu dr. Vencium.

Dažnoki mudviejų susitikimai ir įvairiausi pašnekėsiai, liečią lietuvių gyvenimą, sukėlė mintį, jog turime ką nors daryti, kad lietuvybė, jei ne augtų ir klestėtų, tai bent taip sparčiai nenyktų.

Benagrinėdami šią mintį su dr. Vencium, priėjom išvados, kad reikia visas dėmesys kreipti į jaunimą — vaikus. Ir kai šią mintį paskleidžiau lietuviuose, susilaukiau gyvą atgarsį ir pritarimą.

Nors buvo ir nepritariančių, bet jų buvo maža dalelė. Tad ir nutariau veikti. Bet kaip?! Nei patalpų, nei vaikų, nei inventoriaus ir pagaliau... nei mokytojo pasiruošimo, nei patyrimo. Bet buvo vienas dalykas — noras mokyti vaikus lietuviškai. Ir šis noras viską nugalėjo.

Anuo metu lietuviai daugumoje gyveno susibūrę į vieną vietą, todėl man buvo palanki dirva jų vaikučius sugaudyti ir prisivilioti mokyklon. Be pažadų kažin ar būčiau ką laimėjęs. Pradžioje žadėjau jiems pasakų papasakoti, pamokyti dainuoti, šokti ir už visa tai jiems dar saldainių duoti. Tokiu būdu prisiviliojau jų gerą būrį. Ir kada tas viskas pirmiesiems patiko, jie papasakojo savo draugams ir bematant mokykla buvo pilna vaikų.

Šiuos pirmuosius mano veiksmus tėvai sekė lyg ir nepasitikėdami manimi, bet kada įsitikino, kad jų vaikai vakarais tikrai mokosi lietuvių kalbos, istorijos — nurimo ir net džiaugėsi. Buvo ir tokių tėvų, kurie pasalomis ateidavo mokyklon ir nepastebimai sekdavo ar tikrai jų vaikai esą mokykloje ir už klasės durų klausydavo, ko mokomės.

Kad darbas sklandžiau eitų, mokinius padalinau į du skyrius. 1914 metais mokykloje jau turėjau 74 vaikus ir 12 suaugusių. Iš viso mokiau vaikus ir suaugusius aštuonerius metus.

Beveik tuo pačiu metu įkūriau — suorganizavau mokyklą ir Baltimorės priemiestyje Curtis Bay. Tuo būdu tris vakarus mokiau vienoje ir kitus tris vakarus kitoje mokykloje. Buvo mokoma lietuviškai skaityti, rašyti, gramatikos, sintaksės ir lietuvių tautos istorijos. Vadovėlius gaudavau iš Draugo redakcijos. Kokio autoriaus gramatika ir sintakse naudojomės, dabar jau nebeatsimenu.

Kadangi vienam mokyti buvo neįmanoma, turint galvoje mokinių gausumą ir jų įvairų prasilavinimą, tai turėdavau sau pagelbininkų. Mokyti man padėjo šie asmenys: adv. N. Rastenis, St. Janušas, Stella Mikučiūtė, Leokadija Naujalytė, Margareta Mačiulaitytė ir Lelija Gelažiūtė.

Galbūt, kad mokslą būčiau tęsęs ir toliau, bet nuo darbo siuvykloje ir vakarais mokykloje pradėjo labai skaudėti akis, o antra — atsidarė parapijinė mokykla, todėl tariausi savo pareigą atlikęs ir pasitraukiau iš mokyklos. Suiro ir pati mokykla, nevieną išmokiusi skaityti ir rašyti!

Ir šiandieną, praslinkus kelioms dešimtims metų, anuo metu žaidę mokykloje vaikai, dabar jau suaugę ir pagyvenę vaikų tėvai, dažnai mane pasikviečia tai vienas, tai kitas švenčių proga, gražiausiai prisimena anuos laikus ir džiaugiasi įgytomis žiniomis.

Iš suaugusiųjų lankytojų taip pat man yra dėkingų žmonių ir ne sykį yra pareiškę, kad, jeigu ne mokykla, jiems dabar verstis bizniu būtų daug sunkiau, nes iš Lietuvos buvo atvykę visai beraščiai.

O dabar man seniui — pasakoja A. Kurelaitis, jau geroką gyvenimo naštą ant pečių nešantis, —aštuntą dešimtį einant, — yra ypatingai malonu, kad galėjau jaunimui duoti tai, ko už pinigus nenuperkama. Ir savo gyvenimo saulėleidyje džiaugiuosi matomais savo darbo vaisiais.

— Mokyklai patalpas turėjome Lietuvių svetainės senajame name, o jį nugriovus, valstybinės mokyklos patalpose. O Curtis Bay mokyklai patalpą davė St. Padvarskis nemokamai. Valstybinei mokyklai už patalpas mokėdavome nuomą.

Visi mokiniai per mėnesį už mokslą mokėjo po 1 dolerį ūkio išlaidoms padengti. Bet šitų pinigų, surinktų iš mokinių, būdavo maža, tad darydavom įvairius parengimus, kurie duodavo nemaža pinigų mokyklos reikalams. Ano meto organizacijos kartais mokyklas irgi sušelpdavo. Tėvų komitetas padėdavo išlaidoms pinigų surasti.

Pradžioje už mokymą mokyklose niekas nemokėjo, tik, rodos, į ketvirtus metus pradėjo mokėti po 2 dolerius už vakarą.

Organizuojant mokyklą Curtis Bay daug padėjo ten gyvenantis Radauskas.

Dar noriu paminėti šį atsitikimą: kaž kuriais metais M. Petrauskas statė operetę ir aktoriais paėmė mano mokinius. Pasibaigus vaidinimui, M. Petrauskas salėje priėjęs mane pabučiavo ir padėkojęs pareiškė: "Jei ne tavo mokiniai — operetę pastatyti man būtų buvę daug, daug sunkiau."

Verta dar paminėti šiuos mano darbo rėmėjus: J. Bajorą, S. Leonavičių, J. Juškevičių ir P. P. Jarą — baigė savo ilgoką pasakojima A. Kurelaitis.

Norėčiau pastebėti, kad A. Kurelaitis savo dabartinėje kalboje beveik nevartoja svetimų žodžių. Jo kalba yra labai graži, taisyklinga, ir tai jam, žinoma, daug padėjo dirbant mokytojo darbą.

Antanas Česonis

LOS ANGELES, Cal.

LIETUVIAI FILMŲ SOSTINĖJ

Los Angeles ir Hollywoodas daugelio laikomi atskirais miestais. Iš tikrųjų tai yra tas pats miestas, arba teisingiau, Hollywoodas yra didžiojo Los Angeles miesto dalis. Bet bus nemažesnė teisybė pasakius, kad Hollywoodas Amerikoje ir pasaulyje mūsų miestą nustelbia savo išsigarsinimu, kaipo ne tik Amerikos, bet ir pasaulinė filmų gamybos sostinė.

Lietuvių Los Angeles mieste yra apsigyvenusių jau prieš 50 metų, o pačiame Hollywoode gal jau prieš 30 metų. Šiandieną Hollywoode yra įsikūrusių mažiausia jau keliolika lietuvių šeimų, jų tarpe ir naujakurių. Tačiau šia proga ne apie tai įdomu prisiminti. Įdomiau būtų žinoti, ar lietuvių yra filmų gamyboje, artistų tarpe, kino teatrų biznyje.

Kad jų yra niekas neabejoja. Tačiau tenka apgailestauti, kad vietos lietuviai to dalyko dar nėra arčiau ištyrę. Matyt stigo žmonių, kurie su Hollywoodo filmų industrija būtų arčiau susipažinę bei tam darbui pasiruošę. Dar daugiau mūsiškiams yra stigę kvalifikacijų palaikyti glaudesnius ryšius su Hollywoodo menininkų sluogsniais.

Bet kad lietuvių yra ir dabar artistų bei filmų gamybos darbininkų tarpe, tai visai neabejotina. Tik tie asmenys, dažniausia atvykę iš kitų Amerikos miestų, jau pametę saitus su lietuvybe ir čia jų per eilę metų nebeužmezgę, arba, kaip patys pasisako, neturėję su kuo iš lietuvių bendrauti... Pvz., Dirvos korespondentas yra artimai pažįstamas su vienu šokėju, gimusiu Pensylvanijoje ir dar šiek tiek kalbančiu lietuviškai, kuris jau kelius metus dalyvauja įvairių filmų pastatymuose ir ten gauna atlikti visai neblogas roles. Tačiau su lietuviais jis ligi šiol jokių reikalų neturėjęs ir, tik arčiau susipažinus, pasisakė, jog didžiuojasi esąs lietuvis ir svajojąs kada nors savo tėvų laisvą kraštą aplankyti. Jis pasakoja, kad esąs patyręs, jog filmų pastatymuose dalyvauja ir daugiau lietuvių. Laikui bėgant šį dalyką bus galima arčiau ištirti ir painformuoti lietuvišką visuomenę apie lietuvių dalyvavimą Hollywoodo filmose.

Aiškesnis reikalas yra su filmų teatrais, kuriais lietuviai jau nuo seniau čia susidomėjo. Dar 1927 metais čia buvo sudaryta, Valuskiui pirmininkaujant, kino teatrų korporacija, kuri vienu metu valdė net keturius kino teatrus. Būta užsimojimų patiems pradėti gaminti ir filmas, bet toliau vieno kito mažo bandymo nebuvo pažengta. Tam stigo jėgų. Šiuo metu Valuskio korporacija valdo du kino teatrus Los Angeles priemiesčiuose, Buena Park ir Willowbrook. Šiuos gerai atrodančius ir tvarkingai vedamus teatrus Dirvos korespondentui neseniai teko aplankyti drauge su korporacijos ilgamečiu vicepirmininku, žinomu Los Angeles lietuvių visuomenės veikėju ir nuoširdžiu patriotu Vincu Archiu.

Valuskio, Archio ir kitų kelių lietuvių vedama kino teatrų korporacija galbūt apčiuopiamiausiai parodo, kad filmų sostinėje ir lietuviai yra dėję pastangų įleisti šaknis ir kad jiems tai yra pavykę. Reikia tikėtis, kad ateityje ir daugiau gabių lietuvių įkels stipriau koją į Hollywoodą, tai yra, į filmų meno pasaulį ar bent į filmų biznį.

s. a.

PHILADELPHIA

IŠĖJO SAVANORIU KARIUOMENĖN

Juozo Česonio, 5341 James St., sūnus Algis Česonis birželio m. pradžioje išėjo savanoriu kariuomenėn. Baigęs naujokų apmokymą, buvo paskirtas į Military Police mokyklą, esančią Georgijos valstybėje.

Šia mokykla Algis Česonis patenkintas ir už poros mėnesių ją žada baigti. **K. V.**

BALTIMORE, MD

IŠVYKO H. RADAUSKAS

Rašytojas ir kritikas Henrikas Radauskas, pagyvenęs Baltimorėje nepilnus metus, draugų kviečiamas, išvyko Čicagon, kurioje tikisi įsikurti ir nuolatos apsigyventi.

LIETUVIŠKA MOKYKLA

Šeštadieninę pradžios mokyklą pirmą savaitę lankė apie 50 mokinių, kurių tarpe buvo du ne naujakuriai.

Pažymėtina, kad 80 naujakurių vaikų lanko parapijinę mokyklą ir keletas jų vaikšto į valstybines mokyklas, tad apie 30-40 naujakurių mokyklinio amžiaus vaikų šeštadieninės mokyklos nelanko.

Labai gaila, kad tokia žymi dalis vaikučių nelanko šios mokyklos. Žinoma, čia ne jų kaltė. Kalti tėvai, kurie savo kalbose dedasi dideli lietuviai, patriotai, kiekvienu atveju, kada kalbama apie lietuvybės išlaikymą, spartų ištautėjimą, — padaro labai susirūpinusį veidą ir, atrodo, labai sielojasi ištautėjimo problema ir nemaža prikalba įvai-

(Perkelta į 6-tą pusl.)

Taupyti galima ir laiškais! Prašykit informacijų paštu!

STANDARD FEDERAL SAVINGS
& LOAN ASS'N.

PIGIOS PASKOLOS NAMAMS

TAUPYK SAUGIAI ... mes per 41 metus visiems išmokėjome pareikalavimus
Turtas per 25 milijonus dolerių. Atsargos fondas per 2¼ milijono
U. S. Government Securities ir grynais pinigais per 12 milijonų
STIPRIAUSIA TAUPYMO ĮSTAIGA CHICAGOJE
Federal Savings & Loan Insurance Corporation narys

JUSTIN MACKIEWICH, PRESIDENT & MGR.
4192 Archer Avenue Chicago 32, Illinois
TELEFONAS: VIrginia 7 - 1141

DARBO VALANDOS: Kasdien nuo 9 iki 4.
Trečiadieniais nuo 9 iki 12 dieną. Ketvirtadieniais nuo 9 iki 8 vak.

MŪSŲ KALBA

Redaguoja Pranas Skardžius

IR DAR DĖL MILIONO

Š. m. Dirvos Nr. 34 aš esu trumpai pasisakęs dėl P. Joniko straipsnio, išspausdinto šių metų Naujienų 125 ir 127 numeriuose. Dėl to pasisakymo nesutikdamas, jis vėl Naujienų 215 ir 218 Nr. parašė ilgą, bent keturių ištisų skilčių straipsnį, kur mėgina atremti kai kurias mano išvadas ir dar daugiau paremti savo samprotavimą. Šį savo straipsnį baigia kiek išdidoku tonu: "Aš čia teliečiu dalykinę Pr. Skardžiaus straipsnio pusę, bet ne nuotaikinę bei stilistinę, nes man terūpi paties dalyko objektyvinis aiškinimas, o ne kas kita."

Ryšium su šitokiu pasisakymu turiu tuojau štai ką pastebėti: objektyvus kalbos dalykų aiškinimas ir man pirmiausia rūpi; pašalinei nuotaikai ir tariamai autoritetinei įtaigai stengiuosi lengvai nepasiduoti. Man svarbiausias dalykas yra kalbiniai duomenys, ne "kas kita"; pašalinius dalykus iškeliu aikštėn tik tada, kai juos kas paliečia ryšium su svarstomuoju dalyku, tiesiogiai arba aplinkiniu būdu, kad ir pavardžių neminėdamas, vien tik užuominomis.

Toliau P. Jonikas minėtame mano straipsnyje yra linkęs įžiūrėti tam tikrą mano prieštaravimą sau pačiam ir Draugo "Mūsų kalbos" skyriaus vadovybei: tame straipsnyje jis rašo, aš atsisakąs ginti S. B., kuris siūlęs nebepalikti jokių išimčių — rašyti visur be joto. Visų pirma man nėra nuo ko atsisakyti nes aš niekur nesu užsiangažavęs būti besąlyginiu S. B. gynėju. Tiesa, Draugo "Mūsų kalbos" skyrius yra dviese tvarkomas, bet straipsniai yra kiekvieno autoriaus skyrium pasirašomi: čia kiekvienas iš jų imasi atsakomybę už savo argumentaciją ir tvirtinimus. Taigi aš nesu koks nors neribotas lituanisto S. B. straipsnių cenzorius, o tai P. Jonikas, Naujienų "Kalbos dalykų" skyriaus redaktorius, turi juo labiau žinoti, nes ir jo redaguojamame skyriuje pasitaiko straipsnių, kurių autoriai savo išvadas kiek kitaip įrodinėja ir paremia, negu tai darytų pats redaktorius.

Pagaliau trečias dalykas. P. Jonikas iš asmeninių lituanisto S. B. laiškų mėgina spręsti apie mano nuomonės sąryšį su jo tvirtinimu dėl **Mariampolės** rašymo. Čia aš norėčiau didesnio aiškumo ir tikslumo:

Marijampolė yra tikrai susijusi su **Marija** — to aš ir dabar neginčiju, bet negirdėjau S. B. ar ką kitą tvirtinant, kad **Marijampolė** būtų tiesiogiai iš **Marijos** išvesta. Taigi **Marijampolės** kilmė ir rašymas yra du įvairūs dalykai, kurių P. Jonikas. apie tai rašydamas, neturėjo sumaišyti.

Dabar pati P. Joniko atsakymo esmė. Jis pripažįsta, kad ligšiolinė svetimybių rašyba turinti išimčių, bet ir naujai siūlomoji taip at esanti išimtinė. "Jeigu lig šiol pakako nujausti, — rašo jis, — kad kuris žodis čia plačiau liaudyje paplitęs (žinoma, aiškios visiems ribos neturint), tai dabar reikės atsiminti daug akademiškesnę ir mažiau prieinamą kalbos nelavintam taisyklę: ar tarptautinė svetimybė yra susiejama su sen. graikų ar lotynų kalbomis, o taip pat, ar ji iš tikrųjų vartojama svarbiausiose Vak. Europos kalbose. O jei tokio aiškaus palengvinimo nepasiekiama. tai jau pats naujovės įvedimas, bent senąją rašybą mokantiems, tėra apsunkinimas".

Tai yra daugiau teoriškas, ne praktika paremtas bylojimas. Visų pirma eiliniam vartotojui nei lig šiol užteko, nei dabar užtenka paprasto nujautimo: vartodamas kurią svetimybę, jis dažniausiai visai negalvoja, ar ji yra siauriau ar plačiau vartojama, — tai nėra reikalo kiekvienam žinoti, — jis tik žiūri, kaip tai yra kitų vartojama — vadovėlių autorių, numaningesnių žmonių ir kt. O kadangi lig šiol joto vartojimas svetimybėse niekur nebuvo griežčiau aprašytas, J. Jablonskio gramatikoje nėra apie tai nė žodžio pasakyta, tai ir eiliniai jo (to joto) vartotojai buvo ir tebėra labai nepastovūs: vieni pvz. rašo **alijantas, klijentas, dijakonas, batalijonas, milijonas**, o kiti **aliantas, klientas, koeficientas, diakonas, bilionas, periodas, biologija, biblioteka** ir t.t. Jeigu mes lig šiol būtume turėję bent kokį rašomosios kalbos žodyną ar bent pastovesnį rašybos vadovą, pvz. tokį, kaip kad vokiečiai turi savo Dudeną, tai tokios maišaties dabar visai nebūtų, ir joto vartojimas mums nesudarytų jokios problemos.

Antra vertus, P. Jonikas visai be reikalo išpūstai baugina vartotojus tariamomis svetimybių rašybos sunkenybėmis ir akademiškumu: kaip lig šiol eiliniam vartotojui nereikėjo (ir jis to daugiausia nei nenorėjo) žinoti, ar kuri svetimybė yra siauriau ar plačiau vartojama, ar ji yra liaudiška ar inteligentiška, tokios ar kitokios kilmės, taip ir toliau jam nereikės tokiais dalykais rūpintis, — jam visai užteks to, kad visų svetimybių rašymas bus sužymėtas atsakingame rašybos vadovėlyje arba rašybos žodyne. Bet tokio vadovėlio arba žodyno autoriai, norėdami sistemingiau apdoroti tarptautinių svetimybių rašymą, būtinai turės laikytis kokios nors aiškesnės sistemos, o ne padrikai blaškytis, kaip kad lig šiol daugelio vartotojų buvo daroma; juo mažiau jie galės remtis tokiu trapiu pagrindu, kurį prisispyręs gina P. Jonikas.

Vadinamosios suliaudėjusios, plačiau žmonių kalboje vartojamos, iš inteligentinės, daugiau šviesuomenės pažįstamos tarptautinės svetimybės šiuo kultūros tempo metu negali būti įnoringai visados vienodai ir pastoviai skiriamos. Daugelis tarptautinių svetimybių dabar bematant patenka platesnėn vartosenon ir tuo būdu pasidaro bendru visuomenės lobiu. Bet pagal tai mes negalime ir negalėsime nuolat kaitalioti tarptautinių svetimybių rašymo, — vienas iš jų rašyti pagal liaudiškumą, o kitas pagal inteligentiškumą. Pvz. jei anksčiau buvo pradėtas vartoti **amoniakas**, o vėliau **salmiakas**, arba **maniakas**, tai ar mes pirmąjį iš jų rašysime su joto, o antruosius be joto? Ar gi vadinamasis inteligentinis **biliardas**, kuris platesnės visuomenės ligi šiol nebuvo pažįstamas, jau turės būti skiriamas nuo tariamai suliaudėjusio **milijardo**? Argi **diakonas** negali būti rašomas be joto visai panašiai, kaip kad dabar rašome **diadema, diafragma, dialektas, dialogas, diametras** ir kt.?

P. Jonikas, norėdamas iš šių sunkenybių išsikapanoti, kiek galėdamas stengiasi įrodyti, kad tarptautinės svetimybės esančios labai sumišusios su liaudinėmis svetimybėmis ir todėl rašymu nevisados galinčios būti skiriamos. Pvz. jis pakartotinai mini slavišką skolinį **dijokas**, kuris savo kilme yra susijęs su **diakonu**, todėl juodu ir savo rašyba neturėtų skirtis, t. y. šalia **dijoko** turėtų būti rašomas ir **dijakonas**. Tam savo samprotavimui paremti jis dar primena, kad slavišku skolinių studijoje ir aš rašęs **dijakonas**, ne **diakonas**. Bet tai yra visai skirtingas dalykas: aš savo studijoj turėjau reikalą tik su slaviškais skoliniais senovinėje lietuvių kalboje, todėl ir atitinkamą jų rašybą vartojau. Bet dabartinėj bendrinėj kalboj mes visai kitaip elgiamės: daug kur slaviškų skolinių vietoje vartojame tiesiogiai iš dabartinių Vak. Europos arba senovinių (antikinių kalbų paimtus atitikmenis.

Pvz. seniau daugelio buvo vartojami tiesiogiai slaviški skoliniai **advakotas, begemotas, elinas, gusaras, jumoras, klounas, kontragentas, kotlietas, pralotas** ir kt., bet dabartinėj bendrinėj kalboj jau vartojama arba patariama vartoti **advokatas, advokatūra** (plg. lot. **advocatus**), **behemotas**, (plg. anglų **behemoth**, vok. **Behemoth** ir kt.), **helenas, husaras, humoras**, (plg. lot. **hūmor** "drėgmė"), **klaunas** (plg. anglų **clown**, tr. **klaun**), **kontrahentas** (panašiai kaip **buhalteris, himnas, higiena** ir kt.), **kotletas** (su ta pačia priesaga kaip **kvartetas, sonetas** ir kt.), **prelatas** (plg. lot. **praelatus**) ir tt. Taigi visai panašiai kaip **dialektikas, materialas** (ne liaudinis **materijolas**), **socialistas** ir kt. galime ir turime rašyti **diakonas** (iš lot. **diaconus**, graikų **diakonos**, ne **dijakonas**. Slaviškas **dijokas** pagal rašybą yra tos pat rūšies, kaip ir **pijokas, fijolka** — iš **dijak** (**djak**), **pijak, fijalka**, bet nei vienas jų dabar bendrinėj kalboj nevartojamas. Vaizduojamojoje būties kalboje rašytojai norėdami gali vartoti tiek **dijoką**, tiek **pijoką** ir net **džiakoną** arba **žėką**, kuris galų gale taip pat yra išriedėjęs iš **diakono**. Jeigu statistikos sumetimais kas nors iš jų savo raštuose vartotų **alijošius** (atsiminkime tik K. Binkio Alijošių Bekepurį!), **Elijošius, mesijošius** ir kt., tai irgi nedaug ką būtų galima priešais pasakyti. Bet bendrinėje kalboje vis dėlto jų neteiksime pirmoje vietoje vartoti — **Elijošių** su **mesijošiumi** pakeisime **Eliju** ir **mesiju** (šalia **mesiada**, visai panašiai kaip **Jeremijas** šalia **jeremiada** ir kt.), o **alijošiaus** (iš lenkų **elijasz**) vietoje galėtų būti teiktinas gražus savo žodis **gajus** (su šakniniu kirčiu).

Taigi visų šitų ir panašių dalykų negalima suversti į vieną puodą ir paskui lengvai tvirtinti, kad tarptautinės svetimybės negalinčios būti skiriamos nuo liaudinių skolinių. Taip gali kalbėti tik tie, kurie su skolinių mokslu nedaug arba visai nėra turėję reikalo.

Ir dar daugiau: P. Jonikui atrodo, kad mes iš garsų, su jotu, bendrinėje kalboje tariame visas svetimybes, tiek tarptautines, tiek iš slavų kalbų paskolintąsias, būtent — **patrijotas, bijologija, milijonas, milijardas. amonijakas, salmijakas, grubijonas** ir kt. Bet čia tuojau kyla klausimas: iš kur P. Jonikas žino, kad taip iš tikrųjų yra? Mano žiniomis, daugelis dabar, veikiausiai dėl rašybos įtakos, taria jau ne **bijologija**, bet **bi-ologija** (be joto), visai panašiai kaip **paėmė, apsi-ėmė** (ne tarmiškai **pajėmė, apsijėmė**). Dabar bendrinėj kalboj yra sakoma **tri-anguliacija** "matavimas trikampiais" (ne **triianguliacija!**) visai panašiai kaip **tri-ausė** "tam tikra kepurė" (ne **trijausė** arba **tr'ausė**). Ir tt.

Be to, P. Jonikas, ieškodamas tiesesnės linijos ir rūpindamasis didesniu objektyvumu, pats dažnai iškrypsta iš kelio ir klaidžioja šuntakiais. Pvz. iš vienos pusės jis būtų linkęs rašyti **manijakas. salmijakas** ir kt. su jotu, kad ir aiškias neliaudines svetimybes, bet iš kitos pusės čia pat tuojau siūlo vartoti **Adrianapolis, Indiana, Indianapolis** ir kt. Tad kam reikalingas toks nenuoseklumas? Ar čia jau mes bendrinėje kalboje joto tikrai nebetariame arba nebegalime tarti? Ar čia sambalsio (hiato) reikalas yra jau kitoks, negu žodžiuose **maniakas, biologija** ir kt.? Ne, čia nieko panašaus nėra, — tai tėra tik painaus galvojimo pasekmė.

Tai tarp ko kito rodo dar ir šis faktas. Pvz. P. Jonikas tokias senovines tikrines svetimybes kaip **Diokletianas** ir kt. siūlo rašyti be joto, o visas bendrines su jotu. Būdamas nuoseklus, jis turėtų šalia **Diogenas, Dionisas** rašyti ir **Dioskuras** ("Dzeuso sūnus"). Bet šis pastarasis vardas yra dar vartojamas ir bendrine reikšme — **dioskuras** "neperskiriamas draugas". Tad nejaugi tikrinį vardą P. Joniko samprotavimu turėtume rašyti be joto, o **dioskuras** jau su jotu? Ne, šitoks rašymas, kurį jis gina savo sieksniniuose straipsniuose ir konservatyviai šiaušiasi prieš mėginimą pašalinti niekuo nepateisinamas priešybes, yra ne kas kita, kaip nešibrendama bala. Lig šiol P. Jonikas dar nesugebėjo įrodyti, kaip iš tos balos reikėtų sausam išbristi, o kol jis to nepadarė, tol ir jo ilgoki išvedžiojimai nedaug naudos teturi.

Tiek šiuo tarpu. Apie principinį rašybos keitimą teks vėliau pasisakyti, kai P. Jonikas arba kas kitas, kaip man iš Europos praneša, daugiau atskleis savo atveikų, arba atstangų, nusistatymą dėl vadinamųjų rašybos naujienų.

PRAŠOM TALKON

KETURI MĖNESIAI — šių metų spalis, lapkritis, gruodis ir ateinančių metų sausis, skelbiami

DIRVOS PLATINIMO TALKOS LAIKU.

Talkoje dalyvauti kviečiami visi skaitytojai ir kiti tautiečiai, kurie linki, kad Dirva būtų plačiau skaitoma ir stiprėtų savo turiniu.

Vietoj vaišių, kurios pagal lietuvių papročius paprastai talkininkams rengiamos, bet kurių šiuo atveju jokiu būdu nebūtų galima surengti, Dirva numato eilę dovanų tiems, kurie per šituos keturis mėnesius pradės prenumeruoti Dirvą, ir platintojams, kurie per tą laiką pripirš Dirvai naujų skaitytojų.

Penkiolika dovanų:

Amerikoje gaunamų lietuviškų knygų, pasirinktų paties dovanų gavėjo, kiekvienam už $10 vertės (arba $10 grynais pinigais).

Šios dovanos skiriamos skaitytojams ir platintojams ir atiteks laimėjimo būdu.

Jos bus skiriamos, jei per talkos laiką bus išleista ne mažiau kaip 250 skaitytojų ir 250 platintojų taškų, tai yra, jei per tą laiką bus gauta ne mažiau kaip 250 naujų metinių prenumeratorių, arba atitinkamas skaičius dalinių prenumeratorių.

Dvi dovanos:

kiekviena po $50 pinigais.

Šios dovanos skiriamos skaitytojams ir platintojams ir atiteks laimėjimo būdu.

Jos bus skiriamos, jei per talkos laiką bus išleista ne mažiau kaip po 400 abejų taškų.

Dvi dovanos:

kiekviena po $100 pinigais.

Šios dovanos skiriamos skaitytojams ir platintojams ir atiteks laimėjimo būdu.

Jos bus skiriamos, jei per talkos laiką bus išleista ne mažiau kaip po 750 abejų taškų.

Didžioji dovana -- $150

Ši dovana bus paskirta daugiausiai taškų surinkusiam platintojui, tačiau tik tokiam, kuris bus surinkęs ne mažiau kaip 30 taškų, ir jei per talkos laiką bus išleista bent 1000 platintojų taškų.

Jei du ar daugiau platintojų turėtų po lygiai taškų, tai ši dovana teks vienam iš jų laimėjimo keliu.

Kiekvienas naujas prenumeratorius, kuris užsisakys Dirvą jos platinimo talkos metu, tai yra, nuo 1950 metų spalių mėn. 1 d. iki 1951 m. sausio m. 31 d., gaus po DU TAŠKUS dovanoms laimėti: vieną skaitytojo, kitą platintojo. Kiekvienas taškas bus paliudytas tam tikru ženklu su numeriu.

Kas Dirvą užsisakys per platintoją, tas gaus tik skaitytojo tašką, o platintojo tašką gaus platintojas. Bet platintoju gali būti kiekvienas senas ir naujas skaitytojas, jeigu tik jis prikalbins ką kitą užsiprenumeruoti Dirvą ir atsiųs Dirvai jo prenumeratos mokestį. NORS IR VIENĄ NAUJĄ PRENUMERATORIŲ GAVĘS PLATINTOJAS GALI LAIMĖTI $10, $50, arba ir $100 VERTĖS DOVANĄ!

Kas talkos metu užsisakys Dirvą ne visiems metams, o tik daliai, tas gaus ir taškų tik atitinkamą dalį: jei mokės tik $1 (už 13 savaičių), tai gaus tik po ketvirtadalį skaitytojo ir platintojo taško. Jei mokės $2, gaus po pusę abiejų taškų, o mokėdamas $3, gaus po tris ketvirtadalius taškų. Jei tam taško numeriui teks dovana, tai ji bus padalinta tarp tų, kurie, turės to taško atskiras dalis.

Dovanos bus skirstomas 1951 m. vasario mėn.

Smulkiau apie tai bus paskelbta atskirai.

•PAKELIUI Į MIRTĮ —

B. Gaidžiūno aprašymai apie pergyvenimus vokiečių kalėjimuose. 231 pusl. Kaina $1.00

Čiurlioniečių koncertui Philadelphijoje praėjus

Kaip įvertins šį pasirodymą meno žinovai, man sunku pasakyti. Čia noriu papasakoti, kokį įspūdį koncertas darė eiliniams, bet inteligentiškiems, svetimos kilmės, amerikonams.

Visi žavisi gražiais tautiniais moterų rūbais. Ir kai girdi juos giriant, nenorom prisimena tos nelaimingos pereitų metų "maišininkės" ir ima gėda ir kartu gailestis dėl tų vargšių, "viską išmanančių", moterėlių.

Mano pakviestieji į koncertą amerikiečiai lietuvišką dainą girdėjo pirmą kartą. Jiems dainavimo būdas nepaprastai patiko, bet linksmesnes dainas jie labiau mėgsta. Ir gaila, kad nebuvo "Apynėlis bijo vėjo". Tikiu, kad jis būtų labai žavėjęs.

Tautiniai šokiai, kurių aš asmeniškai ne taip jau labai mėgstu, amerikiečiams patiko. Jie dalinosi įspūdžiais, kad kombinuotasis dainavimas su muzikiniais instrumentais, ypač kanklėmis, žavėjo. Beje, ilgosios dūdos dar reikalingos tobulinimo. Jos kartais šauna pro šalį.

Mano svečiai žavėjosi ir besišypsančiais mūsų dainininkais. O tai prie užkariavimo publikos taip pat nemažai prisideda.

Ipolito Nauragio balsas kam gi gali nepatikti? Tačiau gaila, kad jis pasirinko visas liūdnesniojo pobūdžio dainas.

Norint patalkinti čiurlioniečių misijai, į tokius koncertus reikia kviesti galimai daugiau amerikiečių ir jiems įteikti bilietus. Reikia nepagailėti vienkartinės dešimkės. Tokie koncertai labai daug gero padaro mūsų brangiai tėvynei. Gaila, kad tos progos Philadelphijoje mūsų tautiečiai neišnaudojo ir tas mums garbės nesudaro.

(Autorius privačiame laiške redakcijai rašo: "Koncertan buvau pasikvietęs 9 amerikiečius. Žinau, kad 5 iš jų yra akademinio mokslo. Dabar gailiuosi pasigailėjęs pinigo ir nepakvietęs dar bent penkių. Bet ar tai padaryti netiktų visiems? Daug kas skuba greičiau automobilius įsigyti. Tačiau aš abejoju, ar jais toli jau nuvažiuosime . . .")

Baigiant jums rašyti buvo užėjęs vienas amerikietis, vakar buvęs koncerte. Jis didelis muzikos mėgėjas, o jo brolis muzikos mokytojas New Yorke. Labai džiaugėsi girdėjęs lietuviškas dainas, bet pastebėjo, kad be reikalo koncerte buvo viena amerikietiška daina ir arija iš Don Carlos. Girdi, verčiau jų vietoje būtų buvusios dar dvi lietuviškos dainos, kurių mes vėl greit neišgirsime.

Juozas Mockaitis

Ačiū Rėmėjams!

Prenumeratos pratęsimo proga DIRVOS spausdinimo priemonėms pagerinti aukojo šie skaitytojai:

Gramba B., Mayview, Pa.	$2.00
Abramaitis M., Canada	1.00
Lukšys A., Amsterd. N.Y.	1.00
J. Lubick, Cleveland, Ohio	1.00
Yotpolis Jm., Corry, Pa.	1.00
Gailiušis A., Cleveland, O.	2.00
Šadeika Č., Brooklyn, N.Y.	2.00
Krokienė, Baltimore, Md.	2.00
Nasvytis Step., Cleveland,	2.00
Masevičius Ant., Chicago,	1.00
Rėklaitis M., Chicago, Ill.	2.00
Petrusevičius R., Cleveland,	2.50
Banys Al., Cleveland,	3.00
Janulevičius L., Paterson,	1.00
Braziulis Vl., Cleveland,	1.00
Nasvytis J., Cleveland,	2.00
Liauba Alb., So. Boston,	2.00

Kuriamas Lietuvių Kalbos Djaugijos skyrius Clevelande

Norint sėkmingiau kovoti su užsienio lietuvių kalbos negerovėmis, dabar nebeužtenka vieno atskiro žmogaus pastangų, — būtinai reikia tą kovą vesti organizuotai, suderintomis pajėgomis, kad būtų galima pasiekti apčiuopiamesnių vaisių. Tai gerai suprasdama senoji LKD valdyba pasiryžo draugijos veiklą atgaivinti visų pirma JA Valstybėse ir kitur. Tam tikslui buvo paskelbtas atsišaukimas, paruoštas įstatų projektas ir kviečiama tuojau pradėti kurti tos draugijos skyrius. Pirmieji į tą kvietimą atsiliepė čikagiečiai: rugsėjo 16 d. jie įkūrė pirmą LKD skyrių JA Valstybėse. Tą pat yra pasiryžę padaryti ir klyvlendiečia. Pradininkų būrelis, apsvarstęs kūrimo reikalą, norėjo tuojau pat šaukti ir steigiamąjį susirinkimą. Bet staiga susirgus A. Augustinavičienei, kuriai buvo pavesta sušaukti tą susirinkimą, teko kelias savaites dėl to sugaišti. Dabar, kiek pagerėjus aplinkybėms, norima kalbamąjį susirinkimą šaukti kiek galima greičiau — š. m. spalio mėn. 15 d. 11:30 val. Lietuvių salėje. Kviečiami į tą susirinkimą visi, kuriems gyvai rūpi lietuvių kalbos likimas ir jos ateitis, būtent — mokytojai, dvasininkai, artistai, rašytojai, laikraštininkai, šiaip visuomenininkai ir visi kiti nuoširdūs lietuvių kalbos brangintojai. Ypač būtų malonu, kad į šį susirinkimą atsilankytų ir ankstyvesnių lietuvių ateivių, kurie jau nuo seniau yra kovoję dėl lietuvybės ir dar dabar tebesisieloja gyvybiniais savo tautos reikalais.

Pradininkų vardu

A. Augustinavičienė ir

Pr. Skardžius

KALBININKAI

(Atkelta iš 3-čio pusl)

pai ir aiškiai: — neieškok durnių! Aš toks žmogus, kad galiu daug ką pakęsti, bet kantrybė mano jau baigėsi ir prašau tamstą mane laikyti lygiu su kitais, o ne grūsti prie sunkiausio ir purviniausio darbo! Būk žmogus!

Jo draugas tuoj įsikišo:

— Gerai, o kaip gi tu jam tą pasakei? Jis gi airis, o tu angliškai nemoki nė gatvės pasiklausti!

— Ė, brolau, nebijok, galiu nė žodžio kalbos nemokėti, bet man tik reikia supykti, tai taip išdėstau, kad viską supranta!

Tikrai, gal tai ir bus geriausias būdas: pirma gerai supykti ir tik tada svetima kalba prabilti.

V. Skinka

Mintys apie „Velnią"

Per keletą Dirvos numerių (32-37 nr. nr.) ėjo Vytauto-Jono Narbuto rašinys "Velnias". Rašinio branduolys — savotiškai gyvenusio, keistai galvojusio, neaiškia mirtimi mirusio vieno pono užrašai, kuris dabar vaidenasi seno dvaro bokšte.

Ponas savo paslaptinguose užrašuose dedasi Dievo ieškotoju, bet, matyt, jo Dievybės supratimo būta labai primityvaus, o jau asmeninio gyvenimo — nesuderinamo ne tik su krikščionybės mokslu, bet ir su paprasčiausiu žmoniškumu. Tai būta niekšo, kuriam lygų sunku rasti. Tai diabolus incarnatus — įsikūnijęs velnias.

Užrašuose sakoma: "Dievybės esimą jau pirmomis savo vaikystės dienomis pajutau ir mano siela tada užsidegė nežemiška liepsna gyventi vien tik Dievui". Labai gražu. Bet, skaitant užrašus toliau, nematyti nė mažiausių pastangų tam idealui įgyvendinti; priešingai, bėgant metams, auga nedorybės, kurios išdildo iš jo sielos bet kokį kilnesnį jausmą, visiškai užgniaužia sąžinės balsą. Tiesa, atvejų atvejais jis kartoja tikįs Dievą, bet kas iš to? Velnias irgi tiki Dievą, dargi žino, jog Jis tikrai yra...

Vienos iš svarbiausių priežasčių, neleidusių jam priartėti prie Dievo, būta jo šėtoniškos puikybės. Jis, mat, geidė nors "tik vieną sekundę, nors vieną akimirką Jį (Dievą) pamatyti." Jei to negalima, laukė iš Dievo nors kokio įvykio, sakytume stebuklo, iš kurio jis suprastų esąs Dievo numylėtinis. Jo manymu, jis buvęs to vertas. "Nes argi aš nebuvau pamaldus, nes argi aš netroškau jo garbei dirbti, gyventi ir kentėti", — sako jis.

Tai pralenkia bet kokį fariziškiausią galvojimą. Tokia puikybė, jei kur ir veda, tai tik ne prie Dievo. O toji prakeikta puikybė, kaip iš užrašų matyti, lydėjo jį per visą gyvenimą.

Jausdamasis tolstąs nuo Dievo, įstojo į kunigų seminariją. "Malda, studijos, vienuma ir kova su savim sugrąžins mane prie Dievo, kurio mano nuodėmingoji siela pradėjo vengti", — kalba jis. Bet tikrai ne savo vieton pataikė. Kunigų seminarija nėra nusidėjėliams pataisyti ar bedieviams atversti. Jos paskirtis kitokia. Todėl nieko nuostabaus, kad, kiek pabuvęs, iš jos pasitraukė. Girdi, "niekur taip smarkiai nesijuokiama iš Dievo ir niekur nėra taip pažemintas individas, kaip Jo tarnų mokykloje".

Nepatiko išpuikėliui, kad ten reikalaujama Dievo tarnui prideramo kuklumo, nes kitoks individo pažeminimas kunigų seminarijoje negirdėtas dalykas. Kaip tik į žmogaus vertę ten kreipiamas labai didelis dėmesys. Nuolat ir nuolat peršamas tvirtas asmenybės ugdymas, charakterio tobulinimas. O jei seminarijoje kai kas juokiasi iš Dievo, tai tik tie ponaičiai, kurie ten įstoja tikslu "gyvenimą pataisyti" ar "Dievo buvimą patikrinti", ar, pagaliau, "dėl lengvos duonos kunigais tapti". Tai šios rūšies kandidatai ir papildo į dvasininkų luomą įsibrovusių tonsūruotų bedievių ir kryžiais pasipuošusių latrų prieauglį, kurie tačiau, negali užtemdyti kilnių kunigų.

Išstojęs iš seminarijos po keletos metų šis jaunuolis ruošiasi vedyboms su Eleonora, kurią seniai mylėjo. Jų vedybos "pagal papročius" buvusios katalikiškos, "pagal papročius" buvusi ir išpažintis atlikta. Bet užrašuose skaitome: "Ir vis dėlto nebuvau tiek sentimentalus — išsipasakoti slapčiausius savo sielos pergyvenimus." Kitaip sakant, išpažintis atlikta šventvagiškai.

Šitokia išpažintis nėra išpažintis pagal papročius. Išpažintis pagal papročius yra atliekant visas penkias atgailos dalis, ką žino kiekvienas katekizmo pramokytas vaikas. Tuo tarpu šventvagiška išpažintis tikinčiųjų pasaulyje yra skandalas, o ne paprotys. Jei sakramento galia tiki, eik išpažinties pagal papročius, atlikdamas ją taip, kaip katekizmas reikalauja. O jei netiki, kuriems galams tada išpažinties eiti? Toks elgesys atestuoja to pono visišką sąžinės atbukimą ir būdo lepšiškumą.

Šeimyniniame gyvenime jam irgi nesisekė. Žmona labiau mylėjusi Dievą, negu jį... Jis aistringas, ji abejinga. Tai priežastis, kuri jį galutinai nustato prieš Dievą ir prieš religiją.

Kaip tai naivu! Juk krikščionybė niekad nepersekiojo ir nepersekioja aistringumo šeimyniniame gyvenime, jei tik neinama prieš gamtą. Argi jis, eksklierikas, to nežinojo? O jei žmona fanatikė, ar yra pagrindo nusistatyti prieš Dievą ir prieš religiją?

Grąžinti žmonai į teisingą kelią jis jau griebiasi beprotiškų priemonių: geidžia jos dorovinio pakrikimo, kėsinasi Dievą išplėšti iš jos širdies, prievartauja vienuolį, kad jis tai padarytų, o kai vienuolis didvyriškai priešinasi, jį nužudo. Tai gyvulys, ne žmogus!

Bet visas niekšybes apvainikuoja nužudymas savo gimusio liguisto kudikio. Tokio įpėdinio man, nereikia... Ir čia jis kaltina žmoną, kurios nemylintis kūnas nenorėjęs jam net kūdikio dovanoti. Nors iš tikrųjų atrodo, kad to kūdikio liguistumo priežastimi buvo jis pats. Kai savu laiku, palikęs žmoną dvare, jis trankėsi po didmiestį, kai vėl pasinėrė "džiaugsmuose", ir už tai dėkojo "visiems dievams, kuriuos žmonės tikėjo, tiki ir tikės", — greičiausia deivė Venera jį bus apdovanojusi savo "malonėmis", ko pasekoje ir gimė aklas, raupsuotas ir iš viso liguistas kūdikis.

Šitoks tipas dar kalba į Dievą: "Tark žodį, ir aš, numetęs kario rūbus, elgeta pereisiu per pasaulį, kaip palaimintasai ir kentėtojas".

Kadangi Dievas, jo manymu, to žodžio netarė, tai jis kerštingai, įžūliai pareiškia: "...kai Tavo rankos mostas perskirs žmones į kairę ir į dešinę, aš praeisiu pro Tave ramus. Net paniekindamas tave. Nes tai bus Tavo kūrinys, Tavo įsikūnijęs noras."

Pamplys! Jis pagąsdins Dievą! Skendėjo nedorybėse, net nemėgindamas susivaldyti, o dabar dėl to bus kaltas Dievas!

Įdomu, ką pasakytų teisėjas žemiškąjame teisme, jei nusikaltėlis dėl savo niekšybių imtų kaltinti Dievą. Įvairiausių pažiūrų žmonės pripažįsta žmogui laisvą valią ir tuo pačiu atsakomybę už jo veiksmus. Tik pamišėliams daroma išimtis. Kaip tikybininkai moko, pamišėliai ir prieš Dievą neatsako už savo darbus, jei be savo kaltės tokiais pasidarė. Bet jei nedorybės privedė prie išprotėjimo, žinoma, atsakomybės negalima išvengti. Šis pasileidėlis "iš Dievo malonės", ar būtų pamišęs, ar ne, vis dėlto, atrodo, neįeina į pateisinamųjų grupę.

O Dievas, krikščioniškai suprastasis Dievas, bvloja į kiekvieno žmogaus širdi pačia savo esme. Juk tai aukščiausias gėris ir grožis, tai visų teigemybių tobulas atbaigimas, tai Absoliutas. Gas gi galėtų nusistatyti prieš taip suprastą Dievybę ir kaip nesiveržti į ją? O jei yra Dievas, jis negali būti kitoks.

— — — — —

Autorius, atpasakojęs neva paslaptingose aplinkybėse jo rastus užrašus, nuo savęs nepareiškia nei nuomonės, nei simpatijos, nei antipatijos tam ponui, užrašų autoriui.

Nei jis jam pritaria, nei su juo ginčijasi. Jis paliko pagalvoti apie tai skaitytojui. Gal pats kūrinio pavadinimas duoda kiek sugestijos apie autoriaus jausmą, kada jis vaizduoja tokį žmogų. Velnias...

Judrėnas

BALTIMORE, Md.

(Atkelta iš 4-to pusl.)

riausių "receptų" nuo ištautėjimo, bet patys savo vaikų šeštadieninėn lietuviškon mokyklon neleidžia...

Mokykloje dirba šie mokytojai: K. Dulys, S. Šilgalienė, V. Vaškys ir Radžius. Mokyklos vedėjas yra K. Dulys.

ALT SĄJUNGOS SUSIRINKIMAS

Rugsėjo 26 d. Lietuvių svetainės patalpose įvyko Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos susirinkimas, kuriam pirmininkavo skyriaus pirmininkas V. Velžis ir sekret. J. Lietuvninkas.

Be kitų klausimų, susirinkusiųjų buvo svarstytas P. L. Bendruomenės steigimo klausimas. Susirinkimas pritarė PLB kūrimui.

Į įvyksiančią New Yorke spalių mėn. 14-15 d.d. ALT Sąjungos konferenciją vyks skyriaus pirmininkas, ALTS Tarybos narys V. Velžis.

Be to, susirinkime dar buvo nutarta surengti šiais metais pobūvį. Rengimo komisiją sudaro šie asmenys: Armanavičienė, Budrienė, Jakubauskienė, Juškauskienė, Lietuvninkas, Rakūnas, Kiškis ir Kazlauskas.

LINKSMOS SUKAKTUVĖS

Baltimoriečiai Skelpšai, 1620 Spens St., šių metų rugsėjo 24 d. atšventė savo 40 metų vedybinio gyvenimo sukaktį.

S. Skelpšienė, mėgdama naujuosius ateivius, o ypač jų jaunimą, šios šventės proga susikvietė pas save į savo gražųjį sodą daug svečių, maloniai juos priėmė ir vaišino. Jaunimo buvo apie 50 asmenų. Sode buvo sukurtas didelis laužas, jaunimas dainavo ir šoko. Visame name buvo didelio pokylio nuotaika.

Skelpšai, kaip ir daugelis senųjų lietuvių, yra parsikvietę nemaža šeimų iš Vokietijos ir daugeliui yra siuntę įvairių pakietų.

A. Č.

SLA PROBLEMOS

(Atkelta iš 2-ro pusl.)

SLA konstitucija nariams atrodytų kažkokia paslaptis, kurią gali žinoti tik "pateptieji", jei nenorime, kad ir toliau plistų toks rezignacinis nusistatymas, anot kurio, kaip viršininkai norės, taip konstitucija prisidengs ir padarys — atsakymas turi būti vienas: **SLA konstitucijos vertimas lietuvių kalba turi būti išleistas artimiausiu laiku.**

Kitas klausimas, ar reikia, kad tas vertimas būtų oficialus ir pilnas, su visomis detalėmis. Tą reikia atskirai pasvarstyti.

V. R.

Seniausias ir gražiausiai iliustruotas lietuviškos minties žurnalas.

MARGUTIS

Įsteigė kompozitorius

A. VANAGAITIS

Kaina metams $2.00

Susipažinti siunčiamas dovanai.

6755 So. Western Ave.
Chicago 36, Ill.

J. Augustaitytė - Vaičiūnienė

AUKSINIO ŽIEDO ŠALIS

(Kelios ištraukos)

I.

Vešlioj pakalnėje, kame kilni tauta gyvena,
Kur žemės derlius virto iš šaknų,
Tenai nuo amžių meto sėno
Sesutės audė drobes iš švelniausiųjų linų.

Tik būdavo sušvis aušra raudona,
Ir trinka staklės jų seklyčioje žvangiai;
Šaudyklės tiesia siūlą ploną
Iš po plasnojančiųjų rankų — kaip balti drugiai.

Kai sodai būdavo žiedais apžyra,
Ir bitės išlekia iš saulės pabučiuotų avilių,
Atplaukia baltos valtys per dangaus zefyrą,
Viršumi sodų židinčių ir girių nuometų žalių.

Gražiausią laimę didelę ir pilną
Gyveno aukso žiedo kraštas nuostabus:
Parnešdavo balčiausios avys šilko vilną
Į žemėn pamatais įaugusius namus.

II.

Ir vieną vakarą visuos kraštuos kalbėjo
Raudodami varpai,
Kad taip greit vasara praėjo,
Žydėjo gėlės taip trumpai.

Kad jau žiema į slėnius gula
Ant žalio, kaip rūta želmens,
Užšalo žaizdos lieję sulą
Iš beržo sidabruotojo liemens.

Liūdna į jūrą saulė brido...
Ir krūpčiojo ir žemė ir dangus,
Kai pažeme išalkę paukščiai skrido,
Kurių nebepasotins joks karalius, joks žmogus.

Nudegino raudono vėjo bangos
Gyvaisiais žodžiais kalbančius laukus...
Kiekvieną vakarą po langu
Mirties šešėlis klaidžiojo baugus.

III.

Iš nelaisvės išėjom per raudonąją jūrą,
Per geltonus kviečių ir kukalių laukus;
Regėjom, kaip miestai, lyg taurės, sugūra,
Kaip akivaizdoj motinų korė vaikus.

Pakeliui nesutikome gero šešėlio —
Tik vėjas raudonas nešiojo nuplėštus lapus.
Nukritusios ašaros degė ant kruvino smėlio,
Ir ūkčiojo balsas pelėdos kraupus.

Išniekintos žemės dar vijosi aidas,
Griežimas ant degančio stogo garnių. —
Ir pragaro žirgas atbilda palaidas,
Ir verda vanduo šulinių.

Kalnelių ir mėlynų girių priglobti,
Rasoms nusiplovėm aprūkusias dūmais kaktas...
Išbridę iš ūkanų amžiai aušroti
Ar pėdsakus mūs besuras.

IV.

Mes matome kryžių aukštai,
Kaip vienuoliai "Kaukazo Legendoj".
Ugningi širdžių pažadai,
Kaip krislas verpetuos, nuskendo.

Pamilom už viską labiau
To mažo gyvenimo sprindį...
Tik vieno šią dieną bijau,
Kad Dievas jau mūsų negirdi!

Prakeiks jisai mus ir paleis
Pabaigti dienų trapią pynę:
Negal būt gyva trupiniais
Nė jokia, nė jokia Tėvynė.

Ir neša, kaip upė šapus,
Į nežinią gležną rytojus...
Kurioje pakrantėje kaulai supus
Pamilusių šalį artojų!

V.

Kur susitiksime po metų,
Kur susitiksime po dešimties?
Ar saulė, ar begestąs žiburėlis
Naktis kelionėje apšvies?

Jei prie Šešupės, ar prie Nėrio,
Ar prie Dubysos apdainuotųjų kelių
Lazdonės grūdui arsi lauką —
Atnešiu duonos su medum pavakarių.

Jeigu prie durų teatro ar šventovės,
Kur ilsis atminimas giminės kilnios,
Tenai papirusus vardų didžiųjų,
Kaip saulė šviesą, išvynios.

Ir versime lapus sulaikę kvapą,
Pamirkę į tautos nebeužtvenkiamas versmes pirštus,
Kur atverstas gyvenimas suklostytas tarp lapų
Sutrupinęs varžtus.

Jeigu dar bus kelionės dienos ilgos,
Tėvynė mos tau rūtos šakele,
Kad meilė, kaip jos amžinosios girios,
Klestėtų amžiais pušele žalia.

Ir susitiksim gal po metų?
Šešupės, Nemuno, ar Nėries lygumoj!
Dabar beliko gervių takas
Parskrist namo.

SVEIKATA -- DIDYSIS TURTAS

DIRVOS SKYRIUS SVEIKATOS KLAUSIMAMS

Veda dr. D. Degesys, Cleveland

Kodėl žmogus per anksti miršta?

Prieš keletą metų teko skaityti spaudoje, kad kaž kur Turkijoj žurnalistai buvo užtikę vieną pilietį per 140 metų amžiaus... Visi labai domėjosi jo gyvenimu, klausė, ką jis valgė, ką dirbo ir kokius pomėgius turėjo.

Pasirodė, kad tas senukas buvo kalnų piemuo, mėgo gerti pieną, vyną ir rūkė tik geriausią turkišką tabaką.

Atsakymas labai reklamiškas ir neįtikėtinas, bet klausimas, kaip žmonės turėtų tvarkyti gyvenimą, kad sulauktų ilgo amžiaus, kvaršino ir tebekvaršina daktarų ir sveikatos tyrėjų galvas.

Daugiausiai žmonių miršta per anksti dėl širdies sutrikimų. Ypatingai didelis staigių mirimų skaičius iš vidutinio amžiaus žmonių yra Amerikoje.

Kokia gi viso to priežastis?

Daugeliui turbūt yra žinoma, kad širdį aprūpina specialios 2 širdies arterijos, coroner arteries vadinamos. Jeigu tos arterijos būna sveikos, tai širdis dirba gerai. Kraujas, tekėdamas per jas, maitina širdies raumenį ir širdis plaka gerai. Bet jeigu tų arterijų sienos sustorėja, sukietėja — sklerozuoja, tai pro jas praeina labai mažai kraujo ir širdies raumuo atsisako dirbti — širdis sustoja plakusi.

Kodėl gi tos gyslos sustorėja?

Čia yra daug priežasčių, bet svarbiausia yra:

1. Nesureguliuotas maistas;
2. Nervinis įtempimas;
3. Nepakankamas poilsis.

Ką gi turi bendro maistas su širdim? O, daug ką!

Yra tyrimo būdu nustatyta, kad arterijų sklerozų priežastis yra tokia medžiaga, vadinama cholesteroliu. Jeigu šito cholesterolio kraujuje būna perdaug, tai jis ima ir susirenka ant arterijų sienelių ir pamažu užspaudžia jų spindį, kitaip sakant užblokuoja kraujo takus. Sakysim, yra pastebėta, kad suleidus į kraują šitos medžiagos triušiui, šuniui arba bezdžionei, visi jie suserga arterijos sklerozu ir gauna aukštą kraujo spaudimą. O šitos medžiagos, vadinamos cholesteroliu, yra labai daug kiaušinio trynyje ir mėsoje. Taigi, tie žmonės, kurie mėgsta gerai pavalgyti, vartoja mėsos ir kiaušinių didelį kiekį, anksčiau ar vėliau gauna arteriosklerozą.

Sakysim Kinijoj, kur žmonių mityba yra prastesnė, ten žmonės visai nežino, ką reiškia arteriosklerozas arba aukštas kraujo spaudimas. Ten tokios ligos nėra. Kodėl? O todėl, kad vartoja daugiau vaisius ir daržoves, kurie šios medžiagos turi mažesnį kiekį.

Antra priežastis — nervinis įtempimas. Sena patarlė "mažiau rūpinkis, ilgiau gyvensi" yra labai teisinga.

Žmonės, kurie gyvena nuolatinėje baimėje, kurie pykčio nevaldo, kurių nervai visą laiką įtempti, tai tie žmonės gyvena trumpiau. Mat, nervinio įtempimo metu kraujo gyslos susitraukia ir širdies raumens bei kitų organų aprūpinimas pablogėja. O be to, nervinio įtempimo metu nervai išskiria tam tikras medžiagas, kurios kenkia visam kūnui. Kad šitos medžiagos būtų pašalintos, reikalingas pakankamas poilsis.

Daugiausia pailsime miegodami, todėl neteisingai daro žmonės, kurie nutraukia poilsiui skirtą laiką kitiems malonumams, arba perdaug įtemptam darbui.

Normaliai žmogus turi miegoti apie 8 valandas per parą, vaikai iki 10 valandų. Netrumpinkime miego valandų, nes sutrumpintas miegas 2 valandom, gali sutrumpinti amžių 20-čia metų.

Dabartinio amžiaus reikalavimai verčia žmones visur ir visada skubėti. Fabrikas reikalauja tempo, gatvėje kiekvienas nori būti greitesnis už kitą. Namuose skubiai pavalgęs vėl bėga į miestą, kur viskas vėl paremta tempu. Visur skuba. O kur antvalandžiai!

Jeigu fabrikas moka už antvalandžius, tai jis žino, ką daro. Bet ar darbininkas supranta, ką jis daro, dirbdamas virš normos, abejoju. Įtempto darbo metu atsiranda raumenyse taip vadinama pieno rūgštis, kuri nuodija žmogaus kūną, jeigu nebūna pašalinta. Ji pašalinama iš kūno tik poilsio ir miego metu. Labai dažnai man pačiam teko matyti, kad fabrike dirbdamas žmogus krenta ir čia pat miršta, nenuspėjus nuvesti net į ligoninę. Pomirtinis tyrimas parodo, kad jie miršta nuo persidirbimo, arba širdies arterijų sklerozo.

Argi normalu, kad 28 arba 38 metų vyras miršta staiga ir netikėtai, jausdamasis visą laiką sveikas.

Keletą sakinių reikėtų priminti ir apie alkoholį bei rūkymą..

Alkoholis, kaip toks, mažais kiekiais vartojant, nekenkia širdžiai, bet vartojant jį dažnai ir didesnėm dozėm, jis sugadina kepenis ir žmonės miršta nuo taip vadinamo kepenų suriebėjimo.

Na, o kaip gi su rūkymu?

Life Extension Institute tyrė 15,000 žmonių, rūkančių ir nerūkančių. Jie priėjo išvados, kad 10% rūkančių dažniau serga širdies ligom. Manoma, kad rūkymas turi tendencijos trumpinti žmogaus amžių.

Taigi, modernioji medicina sukruto aiškinti žmonėms priežastis, kurios trumpina amžių, bet kaip jų išvengti ir apsisaugoti, priklauso nuo pačių žmonių.

NAUJAUSI NAUJAKURIAI

Bakšys Petrė, Bronius—Hartford, Ct.
Balandis Herma, Frieda, Hugo, Arnolds — Chicago, Ill.
Baurauskas Stepas — Cicero, Ill.
Butkus Antanas, Alfredas — Detroit, Mich.
Burba Jurgis — Newfield, N. Y.
Česna Jonas — Omaha, Nebr.
Choromanskis Pranas, Ona, Emilija, Jonas, Pranciškus — Rochester,N.Y.
Drilingas Juozas, Rita, Roma — Detroit, Mich.
Endriukaitis Simanas, Marta, Peter — Coloma, Mich.
Gimžūnas Antanas — Rockford, Ill.
Girulis Kazys, Ona, Vainauskas, James — Detroit, Mich.
Ignatavičius Vytautas, Genovaitė, Eglė — Elizabeth, N. J.
Juknaitis Veronika, Henrikas, Irena — Chicago, Ill.
Kalinauskas Kostė — Detroit, Mich.
Kalvaitis Jonas — Chicago, Ill.
Kalvėnas Jonas — Chicago, Ill.
Karaška Jonas, Bronislava, Adolfas-M., Jonas-A., Stasys — Philadelphia, Pa.
Karpas Monika — Chicago, Ill.
Kenstavičius Zigmas, Ramūnas, Vygaudas — E. Chicago, Ind.
Kilikauskas Viktoras, Ona — Brooklyn, N. Y.
Langė Antanas — Rockford, Ill.
Laukaitis Andrius, Ona, Vaclovas — Philadelphia, Pa.
Mačiulaitis Milda, Arnoldas, Eduardas-F. — Chicago, Ill.
Marcinkevičius Juzė — Philadelphia,
Miceika Jonas — So. Boston, Mass.
Obalevičius Sofija, Vladas, Raimundas — Rochester, N. Y.
Paltaržinskas Rapolas — Chicago,
Papeliučka Stasė, Jonas, Aras — Philadelphia, Pa.
Piecaitis Vincas — Dundalk, Md.
Pinikas Kazys — Chicago, Ill.
Rimydis Antanas — Brooklyn, N. Y.
Siciūnas Elena, Irena, Jeronimas, Algimantas, Danguolė — Omaha,
Srubėnas Pranas,, Milda — Chicago.
Tamašauskaitė Elzbieta — Cicero, Ill.
Tavaras Izidorius, Ursula — Valporaiso, Ind.
Toleikis Pranas — Paterson, N. J.
Vasiliauskas Felicija, Aušrelė, Cezaris — Newark, N. J.
Virakas Vladas — Chicago, Ill.

Clevelande IR APYLINKĖSE

KODĖL KARTOJAMAS DIRVOS VAKARAS?

Todėl, kad jis visais atžvilgiais gerai pasisekė ir visi, kurie jame buvo, sakėsi patenkinti. Dabar jau daugelis pareiškė, kad ir kitą kartą dar patys ateis ir atsives pažįstamų, kurie pirmą kartą nepateko.

Dėl puikiai pasisekusio vakaro visų vardu dėkojame vakaro talkininkams, kurie turėjo gerokai padirbėti. Tai buvo: vaidintojai ir scenos talkininkai — P. Maželis (režisierius), R. Braziulevičiūtė, K. Cicėnas, E. Rastenienė, J. Gražulis, V. Morkūnienė, A. Liutkus, J. Pėterienė, R. Korsakas, A. Dumbrys, K. Sakalienė, J. Salasevičius, V. Pėteris, J. Sakalas, V. Kizlaitis; "tiekimo tarnyba" (bifietas ir virtuvė) — J. Salasevičienė, J. Salasevičius, Raulinaitienė, Dabulevičienė, N. Gaidžiūnienė, Eidukevičienė, M. Spūdžiūtė, J. Luizaitė, J. Miščikas, J. Urbšaitis, J. Verbėla, A. Banys; tvarkos tarnyba — J. Pėteris, R. Zorska, K. Gaidžiūnas, M. Motiejūnas, V. Motiejūnas.

Visi jie paskyrė kai kurie po kelias valandas, o daugelis, ypač vaidintojai, net ir po keliolika dešimčių valandų tam, kad surengtų tą malonų vakarą. Tinkamai įvertinkime ju ta pasiaukojimą. Vienas iš būdų jiems atsidėkoti — papasakoti savo įspūdžius iš vakaro kitiems ir patarti, kad **spalio 22 dieną** nepraleistų progos apsilankyti į jo pakartojimą.

JULĖ RASTENIENĖ

iš Boltimorės porą savaičių viešėjo Clevelande, lankėsi Dirvos vakare, kuris jai labai patikęs. Jos sesuo Alvina Baltrukonytė šio mėnesio vidury vyks į Baltimorę dalyvauti Amerikos fotografų sąjungos konferencijoj.

ČIURLIONIEČIAI

grįžo iš New Yorko ir Philadelphijos koncertų pilni geriausių įspūdžių ir patenkinti visokeriopu koncertų pasisekimu. Visa eilė pažadėjo papasakoti Dirvos skaitytojams savo įspūdžius plačiau, bet šiam numeriui nebesuspėjo.

TĖVŲ SUSIRINKIMAS

lietuviškos mokyklos reikalu šaukiamas šį sekmadienį, 11:30 val. Lietuvių salėje.

ŠEŠTADIDENIO MOKYKLOJ

pamokos vyresniems mokiniams bus šį šeštadienį 9:30 val. iš ryto.

STEIGIAMASIS LKD SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Spalio m. 15 d., sekmadienį, 11:30 val., Lietuvių salėje šaukiamas steigiamasis Lietuvių Kalbos Draugijos susirinkimas. Plačiau apie tai patys pradininkai rašo 6-me puslapyje.

GENOCIDO PARODA CLEVELANDE

Lietuvos Genocido paroda, kuriai medžiagą surinko J. Rimašauskas, Clevelande įvyks gruodžio mėnesį. Po Clevelando paroda bus rengiama ir kituose Amerikos miestuose. Neseniai Genocido parodos dokumentų dalis buvo rodoma Brocktone, Mass. Susidomėjimas buvo labai didelis.

Genocido parodai medžiaga ruošiama trijuose egzemplioriuose, kad tuo pačiu metu paroda galėtų įvykti keliose vietose.

Clevelande Genocido parodai rengti sudarytas specialus komitetas, į kurį įeina: Ign. Malinauskas — pirmin., Ald. Augustinavičienė — vicepirm., J. Daugėla — sekretorius, nariai: P. Balčiūnas ir J. P. Nasvytis. Be to, į komisiją įeina Genocido parodos vykdytojas J. Rimašauskas ir architektas St. Kudokas.

NAUJOJOJ PARAPIJOJ

šį sekmadienį, 3:00 val. rengiamas koncertas su šokiais. Rengia Moterų Sąjungos 36-ta kuopa. Programoj dalyvauja S. Kudokienė, N. Aukštuolienė, A. Stempužienė, M. Galdikienė ir kt. Pelnas skiriamas bažnyčios statybai.

BALFO 38-SIS SKYRIUS

pabaigė drabužių rinkimą ir išsiuntė 988 svarų siuntą į Balfo Centrą. Dabar skyrius pradėjo piniginę rinkliavą. Aukų rinkėjai su aukų lapais lankosi lietuvių butuose. Tikimasi, jog lietuviškoji visuomenė, ypač toji visuomenės dalis, kuri geriausiai pažįsta stovyklų gyvenimą, gausiai prisidės savo aukomis.

Spalių 15 d. 5:30 val. p.p. Šv. Jurgio parapijos salėje rengiamas didelis Balfo vakaras su menine programa ir šokiais. Bilietai jau parduodami spaudos kioske ir pas aukų rinkėjus.

Gražuolė Janica Collins rodo, kaip lengva vartoti "Lazy Man's Polish", t. y., tingaus žmogaus politūrą. Tai yra Lusco Inc. (Cleveland) gaminys. Turi 6% Gen. Electric Silicono, kuris labai gerai palaiko nupoliruoto automobilio blizgėjimą. Tos politūros galima gauti visose Miles Auto Stores. Ši įmonė taip pat gamina radiatorių skylėms užkimšti tam tikrą skystį, kurio pakanka įpilti į radiatorių ir skylė užsikemša. Plačiau apie tai žiūrėkite šiame puslapyje deda mame skelbime "Stop Radiator Leaks".

SIDABRINĖS VESTUVĖS

Spolio 10 d. Adolfas Mitchell ir žmona, gyveną 567 E 115 St., švęs savo 25 metų santuokinio gyvenimo sukaktuves.

A. Mitchell yra Westinghouse Electric tarnautojas, o jo žmona dirba Warner and Swasey įmonėj. Jie susituokė prieš 25 metus šv. Jurgio parapijoj, kurios nariais tebėra ir dabar. Ta proga jiems nuoširdžiausius sveikinimus ir geros sveikatos linkėjimus reiškia jų dukterys —

Julija ir Elena

SUSTOK! APSIDAIRYK! EIK!

Tai yra šūkiai, kuriuos paskelbė Clevelando mayoras, skirdamas šią savaitę pėsčiųjų apsisaugojimo savaite. Šią savaitę visi raginami specialiai pasipratinti apsisaugoti nuo susisiekimo nelaimių. Todėl patariama: kai nori eiti skersai gatvę, tai pirma sustok, tada apsidairyk, ir tik po to jau eik, jei matai, kad nėra pavojaus. Ypač pataria prie to pasipratinti jaunimui, o vyresniuosius kviečia, kad jaunimui tą primintų.

LAIMĖK SAVO PASISEKIMĄ!

Šeštadienį, spalio 7 d., 2:30 val. p. p. May Co. knygų skyriuje Beatrice Vincent, autorė knygos "Make Minę Success", duos autografus, kas kreipsis su tąja jos knyga.

Tai yra knyga moterims, parašyta, kaip galima laimėti pasisekimą karjeroje: darbe, tarnyboje. Joje nagrinėjami visi dalykai, kurie tam turi reikšmės: atrodymas, santykiai su žmonėmis, gyvenimo balansavimas, kaip elgtis, kad iš tarnybos būtų gauta daugiau naudos ir tt. Nagrinėjami ir visoki keblumai, kurių tenka sutikti karjerą darančiai moteriai. Kalbama ir apie tokias problemas, kaip laikytis su įstaigos "Pandora" ar bendrovės "Lotario", ką daryti su apkalbomis ir su pavydžia viršininko žmona . . .

Knyga parašytą per aštuonis mėnesius. Mintis tą knygą parašyti autorei kilusi bedėstant asmenybės ugdymo pamokas vakariniuose Retail Merchant's Board ir Cleveland Board of Education kursuose. Knygą išleido Double-day. Kaina $2.45.

GANSONO IMTYNĖS ŠĮMET BUS ARENOJ

Clevelando imtynių rengėjas Jack Ganson praneša, kad šįmet imtynių vakarams jis yra pasamdęs Arenos salę visam sezonui. Imtynės bus rengiamos ne antradieniais, kaip pernai, o pirmadieniais, pradedant spalio 16 diena.

RKO Keith's 105th

Spalio 4-10 d.d. "The Black Rose" su Tyrone Power ir Orson Welles.

DANCING
Every Saturday at
BLACKSTONE CAFE
Featuring
Eddie & His Polka Trio
HAVE FUN AT THE
BLACKSTONE
7323 Wade Park EN 1-9212

Savings will always be important to the man who wants to look into the future with a feeling of security and personal independence!
Savers always welcome
The Cleveland Trust Company
THE BANK FOR ALL THE PEOPLE
MEMBER FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION

HENRY C. KAMPF

kandidatas Ashtbula apskrities komisionieriaus pareigoms. Jis visą laika gyvena Rome, Ohio. Sumanus pieno ūkio savininkas. Turi ir valdo 400 akrų ūkį, Holstein ir Jersey Cattle veislių jungėjas. Mr. Kampf aštuonerius metus yra buvęs apskrities labdaros valdybos narys ir dabar tebėra Apskrities Mugių Valdybos pirmininkas. Miesto Tarėjas jau 32 metai. Narys Rome Grange, Farm Bureau, Holstein Fresian Ass'n. Metodistas, aktyvus vietos administracijoje ir žemdirbystėj. Vedęs, turi trejetą vaikų. Visą laiką demokratų partijoj.

JONAS G. POLTER
Lietuvis
Namų Maliavotojas
Popieriuotojas
Apkainavimas ar patarimas reikale jusų namo pagražinimo suteikiama nemokamai.
495 East 123rd St.
Telef.: POtomac 1-6899

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI
Kada jūsų namai arba rakandai tampa sunaikinti arba sugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERŠIS, dėl apkainavimo, ko visada reikalauja apdraudos kompanijos pirm, negu išmoka už nuostolius.
P. J. KERŠIS
609-12 Society for Saving Bld.
Telef.: MAin 1-1773.
Rezidencija: PENINSULA 2521

Mūsų specialybė
virtuvių, vonių, arkų ir spalvotų langų
PERTAISYMAS
Taip pat popieriuojame arba dažome kambarius
K. ŠTAUPAS
16908 Endora Rd. KE 1-8794

STOP RADIATOR LEAKS

WITH THE
AMAZING MAGIC OF Lusco
PLASTIC SEAL
$1.00
PERMANENT • WON'T CLOG
CLEANS • Use With any Antifreeze
ALL MILES AUTO STORES
Seidl Automative Parts — 13719 Kinsman
General Auto Supply — 3744 Prospect
St. Clair Auto Parts — 6009 St. Clair
Clare Auto Parts — 4609 Clark Ave.
Denison Auto Supply — 4623 Denison Ave.
Kovachy Bros. — 12400 Detroit & 4261 35 St.
Pobby Supply Co. — 1905 Prospect

Greetings and Best Wishes to Our Friends and Patrons
TUNIS STEAK HOUSE
Choice of the Finest
STEAKS — CHOPS — CHICKEN
TASTY SANDWICHES
AND YOUR FAVORITE BEVERAGES
Open Daily, Including Sunday, 10:00 AM to 1:00 AM.
Plenty of Parking
4816 Lee Rd., Just South of Miles Avenue
Under the Personal Supervision of
STEVE TUNIS and SAM AGAPETOS

HENRY C. KAMPF
kandidatas į
APSKRITIES KOMISIONIERIUS
Ashtabula apskrityje —
— Trumpam terminui
Rinkimai
1950 m. lapkričio mėn. 7 d.
DEMOKRATAS
Kvalifikuotas —
— Gabus —
— Nuoširdus

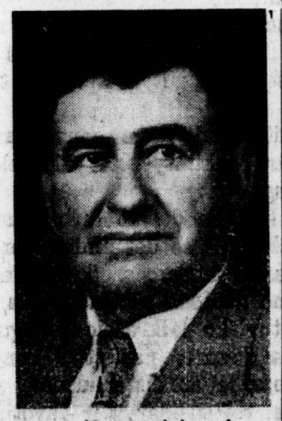

Jūsų parama bus geras patarnavimas teisingai administracijai

PLUNKSNINĖS ANTKLODĖS 7.90
Pagalvių atnaujinimas 1.25
MATRASŲ perdirbimas nuo 4.00
Iš plunksnų padaryti patalai
PAIMAM IR GRĄŽINAM NEMOKAMAI
LEELAND BEDDING & RENOVATING
3950 Lee Rd. WY 1-5661

MONCRIEF ŠILDYMAS
ir ORO VĖDINIMAS
Statytojui didžiausia veftė doleriais
GAS — OIL — COAL
THE HENRY FURNACE CO., Medina, Ohio

NEW CHINA RESTAURANT
Cleveland's Finest and Most Beautiful
Eating Place
CHINESE and AMERICAN DISHES
1710 EUCLID AVE.

CLEVELAND, OHIO
Malonus Vasaros Laikas Praeis!
Žmogus turi rūpintis apie artėjančio rudens ir ateinančios žiemos reikalus.
Malonesne ateitim žmogui irgi reikia rūpintis ir tam tikslui reikia taupyti.
Taupymas yra tikras kelias į laimę. Lietuvių Bankas yra saugi ir pelninga taupymo vieta.
Santaupos čia yra apsaugotos Federal Insurance Corp. ir Jungtinių Amerikos Valstybių valdžios.
Čia ir šeštadieniais (subatomis) atidaryta iki 1 val. p. p.
THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.
6712 Superior Ave. HE 1-2498

SUOPIS FURNITURE
6921 Wade Park EX 1-0911
Visokių rūšių baldai ir elektriniai bei kitoki reikmenys virtuvei ir kiekvienam Jūsų buto kambariui
ŽEMOS KAINOS — MALONUS PATARNAVIMAS
Patogi vieta apsipirkti lietuviams naujakuriams lietuviškoje krautuvėje

P J KERSIS
609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio
OFISO TELEF.: MAin 1-1773. REZIDENCIJA: PENINSULA 2521
Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiesčiuose, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairiuose apdraudos-insurance reikaluose.
Sutaisau paskolas pirmo morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda UTah 1-4515
WM. DEBBS PAINTING CO.
Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko
7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

I J. SAMAS - JEWELER
Persikėlė į naują didesnę ir gražesnę krautuvę
7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre
Dabar jau turime didesnį rinkinį Deimantų, Žiedų, Laikrodėlių ir visokių graždaikčių, už nupigintą kainą.

Wilkelis Funeral Home
Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė
Aldona Wilkelis - Wirby
Pilnas laidotuvių patarnavimas
—HAMMOND VARGONAI PER ŠERMENIS—
6202 SUPERIOR AVE. HEnderson 1-9292

JAKUBS & SON
FUNERAL HOME
Vėsinamas oras Jūsų patogumui
Della E. Jakubs & William J. Jakubs
Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo
6621 Edna Avenue ENdicott 1-1763

DIRVA

★★★ THE FIELD

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 6820 Superior Avenue, Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: ENdicott 1-4486.
Redaktorius Vincas RASTENIS (buto telefonas: UTah 1-6747) Redaktorius Balys GAIDŽIUNAS (buto telefonas: GArfield 1-7406).

TĄ REIKIA ŽINOTI!

JAU KETURIOLIKA savaičių, kaip Dirvoje spausdinamas Lietuvių Archyvas. Vienam ar kitam gali atrodyti, kad tai nėra "žinios", kad tai tik pasakojimai apie senus dalykus, įvykusius prieš 10 metų, tad laikraštyje toki raštai yra tik apsunkinimas, nes laikraštis esąs skirtas tik naujienoms, o ne senienų archyvui...

Tokia nuomonė būtų visiškai teisinga, jeigu būtų prieinama tokius dalykus, kaip Lietuvių Archyvas, išleisti atskiromis knygomis ir plačiai paskleisti lietuvių tarpe. Bet tokių galimybių nematyti. O tą, kas Lietuvių Archyve aprašoma, **reikia žinoti** ne tik kiekvienam lietuviui, bet taip pat ir kiekvienam laisvo gyvenimo skonį žinančiam ir laisvę branginančiam žmogui.

Amerikoje šiandien yra jau daugelis tokių, kurie nei kiek nesvyruodami sako, kad bolševizmo ir jo atnešamos gyvenimo tvarkos nei iš tolo nenori. Bet kodėl nenori — apie tai vis dėlto daugumas turi tik miglotą supratimą. Tiesa, jie mano, kad jie jau puikiai tą žino, bet su dažnu iš jų pasikalbėjus, pamatai, kad jie vos mažą dalelę įsivaizduoja to, kas tai yra bolševikinė gyvenimo tvarka. Jie nenori ir tos įsivaizduojamos dalelės, jiems jau ir to gana, bet dažnas iš jų prasitaria: "Na, žinoma, mes taip blogai kalbame apie tai, bet juk, turbūt, ištisai taip jau blogai nėra..."

Tik dėl šitokių nuomonių dar tebeatsiranda **neryžtingų** bolševizmo oponentų: jie nepritaria jam, bet drąsiau pasipriešinti dar neprisiverčia. O kitaip jie galvotų, jei žinotų **viską**, jei įsitikintų, kad iš tikrųjų yra dar daug žiauriau, negu jie įsivaizduoja ir negu to patys nepergyvenę laikraštininkai jiems gali papasakoti.

* *

DABARTINIU METU kaip tik spausdinamas straipsnis apie tai, kaip Lietuvoje bolševikai organizavo savo politinio šnipinėjimo tinklą. Ne tai svarbiausia, kad taip buvo (ir, be abejo, yra) Lietuvoj, bet svarbiausia tai, kad tas parodo, kokia iš viso yra bolševikinė valdymo sistema. Tai parodo, kas neišvengiamai turėtų atsitikti **bet kokiame krašte**, kur bolševikai paimtų valdžią. Ne kitaip šiandien yra Lenkijoj, Čekoslovakijoj, Vengrijoj, **ne kitaip būtų ir Amerikoj**, jeigu tik komunistų partijai pavyktų paimti valdžią į savo rankas.

Kuris amerikietis nepasibaisėtų tokios tvarkos, kurioje viskas yra paremta priverstiniu šnipinėjimu, provokacijomis, teroru ir įskundinėjimu — tokiu įskundinėjimu, kur kiekvienas, kas dar nori pabandyti išgelbėti savo kailį, tas turi stengtis skųsti ir išdavinėti visus, neišskiriant ne tik geriausių draugų, bet nei savo šeimos narių, tuo pačiu metu drebėdamas iš baimės, nes žinodamas, kad ir jį greičiausiai kas nors stengiasi arba yra verčiamas įskųsti!

Lietuvių Archyve apie tai ne koki gandai pasakojami, o pliki faktai. Ir pasakoja žmogus, kuris pats akis į akį susidūrė su tos sistemos vadais ir pats turėjo kurį laiką dalyvauti tos sistemos sudaryme.

Todėl mes ir sakom, kad tokius dalykus reikia žinoti ne tik lietuviams, bet ir visiems amerikiečiams, kurie neveidmainingai ir nuoširdžiai nori išsaugoti Amerikos sukurtą gyvenimo būdą ir jo duodamą žmogaus asmeninę laisvę. Lietuviai turime tai papasakoti kitiems. Dar daugiau — turėtumėm tų faktų aprašymus išversti į anglų kalbą ir duoti plačiai Amerikos visuomenei susipažinti su jais.

* *

BIMBA IR CO. gana dažnai pasigriebia iš Dirvos kokį sakinį, išverčia jį, kaip rankovę, pasidaro baidyklę ir su ta savo prasimanyta "baidykle" kovoja. Bet dar neteko pastebėti, kad jie ką nors persispausdintų iš Liet. Archyvo, pav., apie tai, kas ir kokia yra ta garsioji čekistinė sistema, kuria juk jų tosai labai nuoširdžiai didžiuojasi. O būtų labai vietoje...

— • —

UŽBURTAS RATAS

GERO LAIKRAŠČIO vardą pelnyti ir **išlaikyti** gali tik toks laikraštis, kuris turi sveiką ir tvirtą finansinį pagrindą.

Sveikiausias laikraščio finansinis pagrindas — pakankamas prenumeratorių skaičius. Kitas pagrindas — gerai apmokami skelbimai. Bet jų laikraštis gauna daugiau ir geresnių tik tada, kai turi daug prenumeratorių.

Vadinasi, laikraščiui reikia "išsimušti" į didesnį prenumeratorių skaičių, o tada — kitos galimybės savaime atsidaro. Bet silpno turinio laikraštis negali pritraukti daug prenumeratorių, o be jų sunku tą turinį pagerinti... Užburtas ratas!

Kaip iš jo išeiti? Tik tam tikru įsibėgėjimu iš abiejų pusių!

Dirva tą kaip tik dabar pergyvena. Dedamos pastangos gerinti turinį. Nors dar toli gražu iki to, ko reikėtų, bet žymus prenumeratorių prieauglis ir daugelis laiškų, kuriuose jie paaiškina, kodėl išsirašo Dirvą, liudija, kad tos pastangos nėra tuščios.

Taigi įsibėgėjimas yra pradėtas. Reikia jį tik padidinti. Ir dabar tam kaip tik tinkamas laikas.

* *

SKAITYTOJAI yra labiausiai suinteresuoti, kad jų gaunamas laikraštis būtų geras, dar geresnis negu yra. Todėl juos mes ir kviečiame per šiuos keturis mėnesius į **talką** padidinti prenumeratorių skaičių.

Kviečiame į talką visų pirma tuos skaitytojus, kuriems Dirva tikrai patinka. Kviečiame ir tuos, kuriems gal ir ne visai patinka, bet kurie dar tiki, kad ji galės būti geresnė, jei pajėgs. Pagaliau kviečiame ir tuos, kurie abejingai žiūri: jei ir jūs padėsit, tai gal irgi nesigailėsit!

Mes nekartojame įprasto raginimo: "kiekvienas suraskit po naują prenumeratorių ir mūsų bus dvigubai daugiau!" Žinome, kad daugeliui nepasiseks, daug kas gal nei ne pabandys nors ir vieną pakalbinti. Bet tikime, kad bus entuziastų talkininkų, kurie ir dešimtimis padidins mūsų šeimą.

Tad ir kviečiam padaryti, kas kiek gali ir, žinoma, kas kiek nori. O tas noras juk pareina nuo to, — ar norite savo pasirinktą laikraštį turėti geresnį?

* *

TALKININKAMS paprastai nemoka atlyginimo, bet dėkingumą parodo vaišėmis. Šioje plataus masto talkoje, kur gali dalyvauti tūkstančiai, ir vaišėmis atsidėkoti neįmanoma.

Todėl numatome bent simbolišką atsidėkojimą — laimėjimu paskirstomas dovanas. Prašom paskaityti apie tai 5-me puslapyje.

Pamatysite, kad, talkai gerai pasisekus, numatyta paskirstyti net 600 dolerių vertės dovanų.

Žinome, kad ne dėl to dirbs nuoširdieji talkininkai, ir ne dėl pinigų pertekliaus tos dovanos skiriamos. Tai ištikrųjų tik dėkingumo **ženklas** už pastangas, didinančias lietuviško laikraščio pajėgumą.

O jei tos dovanos paskatins rungtyniavimą talkoje, jei sukels smalsumo, kam gi jos atiteks, tai susidarys ir savotiškas sąjūdis, kuris galės virsti šuoliu iš pirma minėto **užburto rato.**

NUOMONĖS

Ne maldom, o ginklu.

Galit tvert visokius fondus, susivienijimus, parapijas — rožančiais, maldom ir prakalbom Lietuvos neišvaduosit. Gelbėkit tuos, katrie kovoja Lietuvos giriose prieš bolševikus. Dabar laikai mainosi nuo Korėjos karo, talkininkai jums pagelbės, tik mokėkit prieiti. Kai mes išgirsim, kad jau prasidėjo tikra kova už Lietuvos reikalus, tai ir mes aukų nesigailėsim. Prisiunčiu ištrauką iš laikraščio. Tas John Fisher visada lietuvius užtarė. Aš jo straipsnius skaitau jau kokius 10 metų. Lietuviai turėtų jam padėkoti už tai. Dabar čia Amerikoj yra buvusių Lietuvos generolų ir kitų buvusių Lietuvos Armijoj. Jie turėtų pradėti pirmiausia.

V. B., Yakima, Wash.

● Žemiau dedamas beveik ištisas vertimas čia minimo John Fisher straipsnio. Tikrai autorius yra vertas padėkos, lygiai taip pat, kaip ir Life redakcija, kurios vedamojo straipsnio ištraukos žemiau pakartojamos. Tikrai patartina, kad lietuviai individualiai ir grupėmis parašytų laiškų į tas redakcijas, atsiliepdami apie tuos straipsnius. Pirmajam galima rašyti, nurodant laikraščio vardą ir pridedant Yakima, Wash. Antrajam — Life, 9 Rockfeller Plaza, New York 20, N. Y. **RED.**

Ragina pagelbėti partizanams

The Yakima Daily Republic, dienraštis, leidžiamas Jungtinių Valstybių "Tolimuose Vakaruose", Yakima mieste, Washington valstybėje, rugsėjo 19 d. įdėjo nuolatinio savo bendradarbio John Fisher straipsnį, kuriame rašoma:

"Iki Korėjos karo pradžios organizuotas partizanų pasipriešinimas Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Bulgarijoje ir Pabaltijy buvo sustabdęs ugnį. Fizinė revoliucija atrodė beprasmė, nes ji negalėjo pasisekti ir kėlė tik represijas. Bet dabar padėtis visiškai pasikeitė. Sporadiškas, neorganizuotas vietinis pasipriešinimas vėl išsiveržė.

Lenkijos jaunuoliai, Varšuvos valdžios suvaryti į vasaros stovyklas, kur mokymas apsieiti su šautuvu yra privalomas, Korėjos karui prasidėjus, taip įsitikino, jog tai yra Europos išlaisvinimo karo pradžia, kad išlakstė į miškus, pasiimdami su savim ir ginklus. UB (saugumo policija) medžioja tuos perankstyvus partizanus ir vargšai vaikai greičiausiai bus sušaudyti. Tas tragiškas epizodas parodo, kaip greit užsidega persekiojamos tautos ir koks spontaniškas maištas gali kilti, jei patriotai būtų apginkluoti ir užtikrinti, kad laimės.

Komunistinės valdžios dreba tokių sprogimų galimybės akivaizdoje. Jų teismai deda žiaurias bausmes už priešrusiškas kalbas, sabotažą, šnipinėjimą "Amerikos imperialistams" ir ginkluotą pasipriešinimą.

Čekoslovakija pereitą savaitę nužudė du vyrus, nuteistus už "šnipinėjimą" Jungtinėms Valstybėms ir Vatikanui. Ką tik pasibaigė teismai Krokuvoj, Lenkijoj, kur grupė studentų buvo kaltinama už ginklų slėpimą ir šaudymą į komunistų pareigūnus. Jų vadas, 19 metų jaunuolis, pasmerktas sušaudyti. Kitų dviejų berniukų tėvai nuteisti ilgą laiką kalėti už tai, kad nežinojo, ką daro jų sūnūs.

Bulgarijoj viena moteris buvo apkaltinta nelojalumu, kadangi ji rūkė amerikinę cigaretę ir dėvėjo nylon kojines. Amerikos vyskupo šoferis Rumunijoj buvo taip nukankintas kalėjime prieš teismą dėl šnipinėjimo, kad prelatai jo nebegalėjo teisme pažinti.

Visur už geležinės uždangos buvę kariai yra rytdienos partizanų branduolys. Net ir dabar daugelis karštesniųjų moka senas sąskaitas.

Septyni lenkų pogrindžio "Murat" organizacijos nariai neseniai buvo nuteisti mirti už neva komunistinio policininko nužudymą. Garsioji Lietuvos "Miško Brolija", užpildyta įnirtusių buvusių karių, vėl pradėjo veiksmus didžiuosiuose miškuose.

Mėgiamiausia komunistų represijos priemonė yra nušauti "Laisvės kovotoją", atvilkti kūną prie jo namų ir prikalti aukštyn iškeltomis rankomis prie durų. Sužalotas lavonas paliekamas ten ištisas savaites, kaip žiaurus įspėjimas kitiems partizanams.

"Miško Brolijos" nariai paskutiniam atvejui turi su savim granatą, kuria, prispirti į kampą ir nebegalėdami ištrūkti, susisprogdina įsidėję į burną: kad galva būtų sudraskyta, kad negalėtų atpažinti ir negalėtų keršyti jų šeimoms.

Kiekvienam pavergtam krašte šitoki už įstatymų ribų patekę patriotai ir kitos stipriavalės raudonojo teroro aukos sudaro didelį partizaninės kovos rezervą, kuri gali būti panaudota, jei rusai pultų vakarus. Tie vyrai yra nenumaldomi Sovietų Sąjungos priešai, kurie veržiasi suvesti sąskaitas ir išlaisvinti savo gimtuosius kraštus.

Invazijos į Vakarų Europą atveju Rusija turėtų traukti daug karinių medžiagų iš tų nenorių sąjungininkų ūkių ir dirbtuvių. Visos jų ilgos tiekimo ir susisiekimo linijos eis per priešiškai nusiteikusių kraštų žemes ir galės būti nuolat nukertamos, jei partizanai bus gerai apginkluoti.

Keli tūkstančiai tinkamai palavintų partizanų gali beveik sustabdyti judėjimą tuo nedaugeliu geležinkelių, kurie eina iš Rusijos per Lenkiją į Vokietiją. Partizanai taip pat gali atakuoti upių transportus ir užbarikaduoti arkliais bei motorais vežamus transportus".

— — — — —

Life žurnalas savo pereitos savaitės vedamajame kalba apie sumanymus kurti "Laisvės Armiją". Paminėjęs tuos sumanymus, redaktorius rašo:

"Ko tikrai reikia Vakarų vienybei pabrėžti ir įkvėpti, tai laisvų žmonių armijos, kuri apimtų ir tūkstančius jaunų žmonių iš anapus geležinės uždangos, kurie nori išvaduoti savo kraštus iš baisaus teroro. Nei vienas iš oficialiųjų planų nekalba apie panaudojimą tam taiką mylinčių lenkų ir čekų, lietuvių ir vengrų. Bet vienas vyras turi planą sukurti armijai iš griežtai antikomunistinių pabėgėlių iš geležinės uždangos kraštų. Tas vyras yra Henry Cabot Lodge, Jr., senatorius iš Massachusetts."

Toliau tame pat straipsnyje rašoma:

"Reikia pradėti potencialiais kariais, kurie yra pabėgėliai iš už geležinės uždangos esančių kraštų ir neapkenčia Stalino karšta ir karčia neapykanta. Visi jie kalba viena ar daugiau vidurinės ar rytinės Europos kalbų — lenkiškai, vokiškai, čekiškai, slovakiškai, lietuviškai, vengriškai, rumuniškai, bulgariškai. Kadangi tai yra žmonės, kurie pažino sovietų okupacijos baisenybes iš arti, jie kovotų iki mirties, kad tik Stalinas negalėtų jų sugauti naujuose Vakarų namuose ar stovyklose. Bet kadangi jie taip pat yra žmonės, kurie neteko savo senų namų rytuose, tai jie yra tikriausi žmonės, kurių reikia vakarų demokratijoms kare prieš Staliną, jei kartą prasidėtų eventualus didysis jo atsitraukimas iki teisėtų Rusijos sienų."

RAŠALO AŠAROS

Bronys Raila

Keliaš iš miško dar nesurastas

Senuosius lietuvių išeivius Amerikoje ir kituose kraštuose daugelis pakaltina ir rūščiai pakritikuoja, jog jų tautinės kultūros darbo, taigi ir lietuvybės išlaikymo pastangos tėra labai silpnos, negilios, kartais stačiai pražūtingais papročiais užkrėstos. Surandama daug priežasčių tam pateisinti, bet nereikia pykti — pati kritika teisinga.

Naujieji politiniai emigrantai, be abejo, žymiai stipresni savo užsimojimais ir projektais tautinės kultūros darbo atžvilgiu svetimuose kraštuose. Bet tai, ką jie dabar tepadaro, ypač Amerikoje, prilygsta tik be tvarkos ir plano, be galvos ir proto skubiai suželdintam projektų miškui, iš kurio išeiti kelias nebesurandamas.

Naujieji išeiviai pripr a t o skambiai plepėti ir vienas kitas, įskaitant ir šių žodžių autorių, dar paplepa labai "kūrybingai" Lietuvių kultūros namų, kultūros tarybos, pasaulio lietuvių bendruomenės ir kitokių beveik universitetų organizavimas neprapuola iš spaudos puslapių. O vaisiai — tik rašalo ašarų marios... Susirūpinimas įsikūrimo reikalėliais, asmeniškomis pramogomis, seksualiniais slogučiais, laukimas, kad kiti padarytų, kur reikia įdėti laiko, energijos ir piniginės aukos, — tai daugumos naujakurių būdas...

Daug ir gal viską galima pateisinti tebestovinčiais sunkumais naujame gyvenimo kelyje. Bet tie sunkumai niekad nesibaigs!

Tuo tarpu tik vienas dalykas yra visai aišku: — mes, nei "senieji", nei "jaunieji", dar nė vieno žingsnio toliau nesame pažengę išeiti į darbo vieškelį iš gražiais sumanymais priželdyto miško.

* *

Štai praėjusį pavasarį jautriai pasikalbėjome apie Tėvynės Mylėtojų Draugiją, jos seimo Baltimorėje belaukiant...

Buvęs draugijos pirmininkas turėjo gažių ir plačių sumanymų, kaip pagyvinti lietuvių kultūrinę veiklą Amerikoje ir tuo išlaikyti lietuvybę čionai dar bent 50 metų... Gal kiek per plačių sumanymų, kuriems, man atrodė, nedavė pagrindo mūsų žmonių realaus gyvenimo stebėjimas. Bet bent užsimojimai ir ryžtas buvo vyriški!

Seimas įvyko ir ten pirmininko pasiūlymai, kaip spauda pranešė, "nuskambėjo palubėse", pačių tėvynės mylėtojų nepasiekdami. Pirmininkas protesto ženklan pasitraukė ir gal gerai padarė, nebematydamas kito kelio iš tos "tėvynės mylėtojų" balos. Viename laikraštyje vėliau skaičiau nuostabų aprašymą, kad TMD seimas "gerai pavyko", "puikiai praėjo"... Kiek vėliau girdėjau, kad vienos TMD kuopos, gausios savo narių skaičiumi, "piknike" buvo itin sklandžiai palošta kortomis. Yes, yes... pokeris ir pinaklis yra puikūs tėvynės mylėjimo elementai.

Nuo to laiko, nuo to "pasisekusio seimo" apie Tėvynės Mylėtojų Draugiją viešai nieko nebebuvo girdėti. Šešios knygos per metus ir šeši kultūrinio žurnalo numeriai, mažiausias minimumas kokio nors kultūrinio ir literatūrinio darbo, jai pasirodė neįmanomi. Tad geriau tuščiai ir jau perdaug begėdiškai nei nebeplepėkime.

Užtat tuojau po to Clevelande improvizuotas Lietuvių Kultūros Fondo skyrius nusisprendė, kad jis stačiai privalo virsti bendrojo Lietuvių Kultūros Fondo laikiniu centru ir tą organizaciją palaipsniui plėsti. Geras sumanymas ir taurus pasiryžimas, nors nežinia, kaip tas darbas sekasi, kaip kultūrinių pajėgų vienybė kuriasi, kai dar Vokietijoje viena idėjinė grupė aiškiai šaltai į tą reikalą žiūrėjo.

* *

Lietuvių Kultūros Fondo uždavinius ir darbo galimybes rimtai panagrinėjo Vytautas Žemkalnis savo straipsnyje NEMUno 2-me numeryje. Tai tragiškas ir taip nuoširdus balsas tyruose šaukiančio. Bijau, kad Lietuvių Kultūros Fondo sekretoriaus balsas nebūtų lygiai toks pat, kaip buvo Tėvynės Mylėtojų Draugijos pirmininko. Jautrūs ir veiklūs patriotai kartais nepajėgia įsivaizduoti, kaip yra sutręšusi ir net išsigimusi mūsų senoji ir naujoji išeivija tuo jų kalbamu atžvilgiu..

Nemuno pirmame numeryje buvo pasakyta, kad jį "remia Lietuvių Kultūros Fondas" ir kad jam "talkininkauja Tėvynės Mylėtojų Draugija". Viešpatie, kokios trapios pajėgos, koks rizikingas patriotinio pokerio žaidimėlis!... Man rodos, geriau sakykime teisybę: — Nemuną remia keliolika žmonių savo darbu ir savo aukomis, ar abiem iš karto. Nemuną remia gilus tikėjimas, kad išeivija dar nėra ir netaps visa ištisai supuvusi, kad laisvas kultūrinis ir nepriklausomas politinis žurnalas jai reikalingas ir būtinas.

Vytautas Žemkalnis romantiškai aptaria Kultūros Fondo uždavinius, gerai nusivokdamas, kur svajonės, kur tikrenybė. Jis mano, kad vis dėlto nors tiek galėtume daryti: "Mokykimės ir mokykime visų pirmiausia: lietuvių kalbos, lietuvių literatūros, lietuvių meno, Lietuvos istorijos ir geografijos, Lietuvos gamtos pažinimo... Padėkime individualiai ir kolektyviai visoms kitoms mūsų organizacijoms, kurios tik siekia lietuvių vienybės... Išlaikykime iš savo mokesčių bent vieną vaikų darželį ar paaugliams mokyklėlę. Nors tiek."

Nors tiek... Prieš tris mėnesius rašiau. Nors šešias knygas, nors šešis Nemuno numerius per metus. Būta tik svajonių. Bet gerai, kai pasisekimus imsim matuoti pagal darbus, o ne pagal mandrapypkiškus propagandinius pliurpalus. Reikia, kad kartą būtų aišku, ką mes dar galime.

DIRVA, Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland every Thursday. Editor Vincas RASTENIS. Assistant Editor Balys GAIDŽIUNAS. Entered at Second-Class matter December 6th, 1915, at the Cleveland Postoffice under the act of March 3, 1879.

Subsbscription per year in advance: in the United States — $4.00, in Canada — $4.50 (5:00 Canadian dollars), elsewhere — $5:50.

DIRVA išeina kiekvieną ketvirtadienį Clevelande. Leidžia Ohio Lietuvių Leidybos B-vė. Prenumeratos kaina metams, mokant iš anksto: Jungtinėse Amerikos Valstybėse — $.4.00, Kanadoje — $4.50, (5.00 kanadiški doleriai), kitur — $5.50. Galima mokėti ir dalimis, pradedant bet kuriuo metų laiku.